

# Promemoria

Klimat- och näringslivsdepartementet

## Tillsyn och kontroll inom miljöbalkens område

*KN2025/00591*

Mars 2025



# Innehåll

<b>1</b>	<b>Promemorians huvudsakliga innehåll.....</b>	<b>5</b>
<b>2</b>	<b>Författningsförslag .....</b>	<b>6</b>
2.1	<i>Förslag till lag om ändring i miljöbalken .....</i>	<i>6</i>
2.2	<i>Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken .....</i>	<i>13</i>
2.3	<i>Förslag till förordning om ändring i miljötillsynsförordningen (2011:13) .....</i>	<i>14</i>
<b>3</b>	<b>Ärendet .....</b>	<b>24</b>
<b>4</b>	<b>En statlig tillsynsmyndighet ska kunna överta ansvar för tillsyn från en kommun som begär det .....</b>	<b>25</b>
4.1	<i>Kommuners ansvar för tillsyn och kontroll .....</i>	<i>25</i>
4.2	<i>En statlig tillsynsmyndighet bör kunna ta över tillsynsuppgifter från en kommun .....</i>	<i>29</i>
4.3	<i>I vissa fall ska regeringen pröva frågan om övertagande av tillsynsansvar .....</i>	<i>31</i>
4.4	<i>Den statliga tillsynsmyndigheten bör kunna återlämna tillsynen till kommunen .....</i>	<i>32</i>
4.5	<i>Överlåtelse, övertagande och återlämnande av tillsyn bör inte vara möjligt för kontroll enligt EU:s kontrollförordningar .....</i>	<i>33</i>
4.6	<i>Länsstyrelsen ska i vissa fall kunna överta en kommuns tillsynsansvar .....</i>	<i>36</i>
4.7	<i>En länsstyrelse som har övertagit tillsynen för ett visst tillsynsobjekt bör ha anslutande ansvar för tillsyn och kontroll .....</i>	<i>38</i>
<b>5</b>	<b>Kommuner ska kunna utföra ytterligare marknadskontrolluppgifter</b>	<b>40</b>
5.1	<i>Kommuners ansvar för marknadskontroll .....</i>	<i>40</i>
5.2	<i>Kommuner bör kunna utföra ytterligare marknadskontrolluppgifter .....</i>	<i>43</i>
5.3	<i>Omfattning, villkor och förutsättningar för en överenskommelse om kommuners marknadskontroll .....</i>	<i>45</i>
5.4	<i>Överenskommelse om kommuners marknadskontroll inom Kemikalieinspektionens ansvarsområde .....</i>	<i>47</i>

5.5	<i>Kommuner som har ingått en överenskommelse om marknadskontroll av varor ska kunna begära kostnadsfria prover</i>	50
<b>6</b>	<b>Regeringen ska kunna meddela föreskrifter om kommuners genomförande av tillsyn och kontroll</b>	<b>51</b>
<b>7</b>	<b>Möjligheten för myndigheter att få kostnadsfria prover och ersättning för analyskostnader utökas</b>	<b>54</b>
7.1	<i>Kostnadsfria prover ska kunna begäras även vid kontroll enligt EU:s marknadskontrollförfordning</i>	54
7.2	<i>Skyldigheten att ersätta en myndighets kostnader för provtagning förenklas och utvidgas</i>	57
7.3	<i>Myndigheter ska ges rätt att begära ersättning för testköp</i>	60
<b>8</b>	<b>Ikraftträdande</b>	<b>62</b>
<b>9</b>	<b>Konsekvenser</b>	<b>63</b>
9.1	<i>Problemen och vilken förändring som eftersträvas</i>	63
9.2	<i>Konsekvenser om inga ytterligare åtgärder vidtas</i>	66
9.3	<i>Alternativa lösningar</i>	68
9.4	<i>Berörda aktörer</i>	70
9.5	<i>Konsekvenser av förslagen</i>	71
9.6	<i>Förslagets förenlighet med EU-rätten</i>	77
9.7	<i>Ikraftträdande och informationsinsatser</i>	77
9.8	<i>Utvärdering av förslagen</i>	78
9.9	<i>Bemyndiganden</i>	78
<b>10</b>	<b>Författningskommentar</b>	<b>79</b>
	<i>Förslaget till lag om ändring i miljöbalken</i>	79

# 1 Promemorians huvudsakliga innehåll

Promemorian innehåller förslag till nya och ändrade bestämmelser i miljöbalken, miljötillsynsförordningen (2011:13) och förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken.

Förslagen syftar till att ytterligare anpassa och komplettera nationella bestämmelser inom miljöbalkens tillämpningsområde till EU:s marknadskontrollförordning och EU:s kontrollförordning (EU:s kontrollförordningar), att skapa möjlighet till mer flexibel och ändamålsenlig fördelning av tillsyns- och kontrollansvar mellan statliga och kommunala myndigheter och att effektivisera kommuners tillsyn och kontroll.

Promemorian innehåller förslag som gör det möjligt för en statlig tillsynsmyndighet att överta ansvar för sådan tillsyn som en kommun annars har ansvar för och för en kommun att, efter överenskommelse med en marknadskontrollmyndighet, utföra vissa marknadskontrolluppgifter. I promemorian föreslås även att myndigheter som utför kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning ska kunna begära kostnadsfria prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor. Vidare föreslås en enhetlig reglering av myndigheters rätt till ersättning för kostnader för provtagning och analys av prover samt för köp under dold identitet (testköp) av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor i samband med tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförordningar. Det föreslås att regeringen ska få meddela föreskrifter om hur kommunerna ska planera, genomföra och utvärdera tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförordningar.

Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

## 2 Författningsförslag

### 2.1 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om miljöbalken

*dels* att 26 kap. 3, 4, 22, 22 b, 28, 31 och 32 §§ och 27 kap. 2 § ska ha följande lydelse,

*dels* att det ska införas tre nya paragrafer, 26 kap. 3 b, 4 a och 22 c §§, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

#### 26 kap.

##### 3 §<sup>1</sup>

Tillsynen utövas av Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, försvarsinspektören för hälsa och miljö, länsstyrelsen, andra statliga myndigheter och kommunerna (tillsynsmyndigheter) enligt föreskrifter som meddelas av regeringen.

Bestämmelser om tillsyn finns också i lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Varje kommun utövar genom den eller de nämnder som fullmäktige bestämmer tillsyn inom kommunen över miljö- och hälsoskyddet enligt 9 kap., med undantag för sådan miljöfarlig verksamhet som kräver tillstånd, och över avfallshanteringen enligt 15 kap.

*Regeringen får meddela föreskrifter om att en tillsynsmyndighet får överlåta åt en kommun som begär det att i ett*

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2017:782. Ändringen innebär att fjärde stycket tas bort.

*visst avseende utöva sådan tillsyn som annars skulle skötas av en statlig tillsynsmyndighet. Detta gäller inte verksamheter som utövas av Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt*

### *3 b §*

*Regeringen får meddela föreskrifter om att en statlig tillsynsmyndighet får*

*1. överlåta åt en kommun som begär det att i ett visst avseende utöva sådan tillsyn som annars skulle utövas av den statliga tillsynsmyndigheten, och*

*2. överta ansvaret från en kommun som begär det att i ett visst avseende utöva sådan tillsyn som annars skulle utövas av kommunen.*

*Första stycket 1 gäller inte tillsyn över verksamheter som utövas av Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt.*

### *4 §<sup>2</sup>*

*Har en kommun gjort framställning om överlåtelse av tillsynen enligt 3 § och finner den tillsynsmyndighet som avses där att tillsynen inte bör överlåtas i enlighet med fram-*

*Om en kommun har begärt att få överlåta eller ta över tillsynen enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 3 b § och den tillsynsmyndighet som avses där bedömer att tillsynen inte bör*

<sup>2</sup> Senaste lydelse 2017:741.

*ställningen, ska tillsynsmyndigheten med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för avgörande, om kommunen begär det.*

Tillsynsmyndigheten får återkalla överlåtelsen av tillsyn till en kommun. Tillsynsmyndigheten ska återkalla överlåtelsen om kommunen ändrar sin nämndorganisation så att den strider mot 6 kap. 7 § andra stycket kommunallagen (2017:725). Har regeringen beslutat om *överlåtelse*, ska regeringen besluta om återkallelse.

*överlåtas eller övertas i enlighet med begäran, ska tillsynsmyndigheten på kommunens begäran med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för avgörande.*

Tillsynsmyndigheten får återkalla överlåtelsen av tillsyn till en kommun. Tillsynsmyndigheten ska återkalla överlåtelsen om kommunen ändrar sin nämndorganisation så att den strider mot 6 kap. 7 § andra stycket kommunallagen (2017:725). Om regeringen *har* beslutat om *överlåtelsen*, är det regeringen som ska besluta om återkallelse.

*Tillsynsmyndigheten får återlämna ansvaret för tillsyn som den har övertagit från en kommun. Om kommunen motsätter sig att tillsynen återgår till kommunen, ska tillsynsmyndigheten med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för avgörande. Om regeringen har beslutat om övertagandet, är det regeringen som ska besluta om återlämnande.*

#### *4 a §*

*Regeringen får meddela föreskrifter om hur kommunerna ska planera, genomföra och utvärdera tillsynen enligt detta kapitel.*



## 22 §<sup>3</sup>

Den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön eller den som annars är skyldig att avhjälpa en olägenhet från sådan verksamhet är skyldig att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen. Detsamma gäller den som upplåter en byggnad för bostäder eller för allmänna ändamål, om det finns skäl att anta att byggnadens skick medför olägenheter för människors hälsa. Om det är lämpligare, får tillsynsmyndigheten i stället besluta att en sådan undersökning ska utföras av någon annan och utse någon att göra undersökningen.

Om inte annat följer av 22 b § 2, ska den som är skyldig att utföra undersökningen ersätta kostnaderna för en undersökning som någon annan utsetts att göra med det belopp som tillsynsmyndigheten fastställer.

Om inte *något* annat följer av 22 c §, ska den som är skyldig att utföra undersökningen ersätta kostnaderna för en undersökning som någon annan utsetts att göra med det belopp som tillsynsmyndigheten fastställer.

Beslut om undersökning får förenas med förbud att överlåta den berörda fastigheten eller annan egendom till dess undersökningen är slutförd.

## 22 b §<sup>4</sup>

Den som har lämnat ett prov enligt föreskrifter *meddelade* med stöd av 22 a §

1. ska ha rätt till ersättning för provet från den myndighet som provet lämnats till, om det finns särskilda skäl för det, *och*

2. *behöver inte ersätta kostnaderna för provtagning och undersökning av prover, om det finns särskilda skäl för det.*

Den som har lämnat ett prov enligt föreskrifter *som har meddelats* med stöd av 22 a § ska ha rätt till ersättning för provet från den myndighet som provet lämnats till, om det finns särskilda skäl för det.

<sup>3</sup> Senaste lydelse 2010:1542.

<sup>4</sup> Senaste lydelse 2010:1542.

22 c §

*En myndighets kostnader för provtagning och undersökning av prov i samband med tillsyn i fråga om kemiska produkter, biotekniska organismer och varor ska ersättas av den vars verksamhet provtagningen avser, om det inte finns särskilda skäl mot det.*

28 §<sup>5</sup>

Om det är nödvändigt för att skydda människors hälsa eller miljön får tillsynsmyndigheten köpa kemiska produkter, biotekniska organismer och varor under dold identitet (testköp).

Ett testköp får endast göras i syfte att kontrollera att föremålet för köpet uppfyller gällande krav för sådant skydd i

1. denna balk,
2. föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, eller
3. EU-förordningar inom balkens tillämpningsområde.

Näringsidkaren ska underrättas om testköpet och resultatet av det så snart det kan ske utan att köpet förlorar sin betydelse.

*Tillsynsmyndigheten får i enskilda fall besluta om att näringsidkaren ska ersätta myndigheten för vad som har betalats för den kemiska produkten, biotekniska organismen eller varan vid testköpet, om det inte finns särskilda skäl mot det.*

31 §<sup>6</sup>

Vid sådan kontroll eller annan offentlig verksamhet som avses i 30 § ska det som anges i 3, 3 a, 4, 6 och 8 §§ om tillsyn, tillsynsvägledning och tillsynsmyndig-

Vid sådan kontroll eller annan offentlig verksamhet som avses i 30 § ska det som anges i 3, 3 a, 4 a, 6 och 8 §§ om tillsyn, tillsynsvägledning och tillsyns-

<sup>5</sup> Senaste lydelse 2020:627.

<sup>6</sup> Senaste lydelse 2020:627.

heter gälla i fråga om kontroll, annan offentlig verksamhet och kontrollmyndigheter enligt de EU-förordningar som anges i 30 §. Detta gäller dock inte om annat följer av förordningarna.

myndigheter gälla i fråga om kontroll, annan offentlig verksamhet och kontrollmyndigheter enligt de EU-förordningar som anges i 30 §. Detta gäller dock inte om *något* annat följer av förordningarna.

### 32 §<sup>7</sup>

Vid sådan kontroll eller annan offentlig verksamhet som avses i 30 § ska det som anges

1. i 9 § gälla förelägganden och förbud som behövs för att de EU-förordningar som anges i 30 § ska följas,

2. i 14, 14 a, 17, 18 och 26 §§ gälla beslut som kontrollmyndigheterna meddelar enligt förordningarna,

3. i 21 § gälla de uppgifter och handlingar som behövs för kontrollen,

4. i 22 b § gälla *ersättning och kostnader för prov som har lämnats enligt förordningarna,* och  
och

4. i 22 a–22 c §§ gälla *för prover som behövs för kontrollen,*

5. i 28 § gälla testköp som kontrollmyndigheterna gör.

Första stycket gäller inte om annat följer av förordningarna.

## 27 kap.

### 2 §<sup>8</sup>

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader.

Bestämmelser om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader finns också i 10 kap. 16 §, 25 kap. 8 § samt 26 kap. 22 § andra stycket och 22 b § 2.

Bestämmelser om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader finns också i 10 kap. 16 §, 25 kap. 8 § samt 26 kap. 22 § andra stycket, 22 c § och 28 §.

<sup>7</sup> Senaste lydelse 2022:1108.

<sup>8</sup> Senaste lydelse 2010:1542.

---

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

## **2.2 Förslag till förordning om ändring i förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken**

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 2 § förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken<sup>1</sup> ska upphöra att gälla vid utgången av juni 2026.

<sup>1</sup> Senaste lydelse av 8 kap. 2 § 2011:26.

## 2.3 Förslag till förordning om ändring i miljötillsynsförordningen (2011:13)

Härigenom föreskrivs i fråga om miljötillsynsförordningen (2011:13)

*dels att nuvarande 1 kap. 23, 24 och 25–27 §§ ska betecknas 1 kap. 32, 33 och 29–31 §§,*

*dels att 1 kap. 1 a §, de nya 29–31 §§ och 2 kap. 19, 21, 30, 30 a och 32 c §§ ska ha följande lydelse,*

*dels att rubrikerna närmast före 1 kap. 23 och 25 §§ ska sättas närmast före 1 kap. 32 och 29 §§,*

*dels att det ska införas sex nya paragrafer, 1 kap. 23–28 §§, och närmast före 1 kap. 23 och 24 §§ nya rubriker av följande lydelse.*

*Nuvarande lydelse*

*Föreslagen lydelse*

### 1 kap.

#### 1 a §<sup>1</sup>

*Denna förordning är meddelad*

*De bestämmelser i denna förordning som fördelar tillsyns- eller kontrollansvar är meddelade med stöd av 26 kap. 3 § första stycket miljöbalken. Övriga bestämmelser är meddelade*

1. med stöd av 26 kap. 3 § *fjärde* stycket miljöbalken i fråga om 1 kap. 18 och 19 §§ samt 2 kap. 8 § andra stycket, 26 § andra och tredje styckena och 29 § andra stycket,

1. med stöd av 26 kap. 3 b § *första* stycket 1 miljöbalken i fråga om 1 kap. 18 och 19 §§ samt 2 kap. 8 § andra stycket, 26 § andra och tredje styckena och 29 § andra stycket,

2. med stöd av 26 kap. 3 b § *första* stycket 2 i fråga om 1 kap. 23 §,

3. med stöd av 26 kap. 4 a § miljöbalken i fråga om 1 kap. 6–8, 10 a–13 och 16 §§ samt 2 kap. 32 c–32 d och 34 §§ till den del som avser kommunerna,

2. med stöd av 26 kap. 5 § miljöbalken i fråga om 1 kap. 4 § första stycket,

4. med stöd av 26 kap. 5 § miljöbalken i fråga om 1 kap. 4 § första stycket,

<sup>1</sup> Senaste lydelse 2022:1174.

3. med stöd av 26 kap. 22 a § miljöbalken i fråga om 1 kap. 25–27 §§,

4. med stöd av 26 kap. 32 a § i fråga om 1 kap. 12 a § andra stycket, och

5. i övrigt med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

5. med stöd av 26 kap. 6 § andra stycket i fråga om 1 kap. 14–15 §§,

6. med stöd av 26 kap. 22 a § miljöbalken i fråga om 1 kap. 29–31 §§,

7. med stöd av 26 kap. 23 § miljöbalken i fråga om 1 kap. 32 §,

8. med stöd av 26 kap. 32 a § i fråga om 1 kap. 12 a § andra stycket, och

9. i övrigt med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

### *Övertagande och återlämnande av tillsynsuppgift*

#### *23 §*

*Länsstyrelsen får överta ansvaret för att utöva tillsyn över ett visst eller vissa tillsynsobjekt från en kommunal nämnd, om kommunfullmäktige begär det.*

*Vid prövningen av om tillsynen ska övertas ska länsstyrelsen ta hänsyn till*

*1. omfattningen av tillsynsobjektens miljöpåverkan,*

*2. den kommunala nämndens förutsättningar för att utöva tillsynen över tillsynsobjekten,*

*3. länsstyrelsens förutsättningar för att utöva tillsyn över tillsynsobjekten,*

*4. möjligheten att inom ett län utöva effektiv tillsyn, och*

*5. övriga frågor av betydelse för övertagande av tillsynsuppgiften.*

*Om kommunfullmäktige begär det, eller om förutsättningarna för övertagandet av tillsynen inte längre finns, ska länsstyrelsen återlämna tillsynen till kommunen. Återlämnandet får avse ett visst eller vissa tillsynsobjekt.*

## *Överenskommelse med kommunen om marknadskontroll*

### *24 §*

*I den omfattning som framgår av 2 kap. får en marknadskontrollmyndighet ingå en överenskommelse med en kommun om att en kommunal nämnd ska utföra kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020, om kommunfullmäktige begär det.*

### *25 §*

*En överenskommelse om att en kommunal nämnd ska utföra kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 ska gälla för en viss tid och får avse*

- 1. en viss typ av produkt,*
- 2. produkter som släpps ut på marknaden av en viss aktör,*
- 3. produkter som släpps ut på marknaden av en viss typ av aktör med undantag för en viss eller vissa aktörer, eller*
- 4. att aktörer som kontrolleras följer vissa bestämmelser i de EU-rättsakter som omfattas av bilaga I till förordning (EU) 2019/1020 och som marknadskontrollmyndigheten har ansvar för enligt 2 kap.*

### *26 §*

*Den marknadskontrollmyndighet som prövar om en överenskommelse om att utföra kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 ska ingås, ska ta hänsyn till*

- 1. den kommunala nämndens förutsättningar att utföra kontrollen,*



2. marknadskontrollmyndighetens  
möjlighet att ge effektiv vägledning i  
frågor som rör kontrollen,

3. möjligheten att inom Sverige  
utföra en effektiv kontroll enligt  
förordning (EU) 2019/1020, och

4. övriga frågor av betydelse för  
överenskommelsen om kontrollen.

## 27 §

En marknadskontrollmyndighet som  
har ingått en överenskommelse om att  
en kommunal nämnd ska utföra  
kontroll enligt förordning (EU)  
2019/1020 ska regelbundet följa upp  
och utvärdera kontrollen.

Om förutsättningarna för överens-  
kommelsen inte längre finns, ska  
myndigheten säga upp hela eller delar  
av överenskommelsen.

## 28 §<sup>2</sup>

Om en kommunal nämnd som enligt  
en överenskommelse med en  
marknadskontrollmyndighet utför  
kontroll enligt förordning (EU)  
2019/1020 inte längre har  
förutsättningar att utföra kontrollen ska  
kommunen säga upp hela eller delar av  
överenskommelsen.

## 25 §

Kemikalieinspektionen får förelägga  
den som saluför, överlåter, till Sverige  
för in eller från Sverige för ut en  
kemisk produkt, bioteknisk organism  
eller vara att lämna de prover som  
behövs för tillsynen.

## 29 §

Kemikalieinspektionen får förelägga  
den som saluför, överlåter, till Sverige  
för in eller från Sverige för ut en  
kemisk produkt, bioteknisk organism  
eller vara att lämna de prover som  
behövs för tillsynen enligt miljöbalken

<sup>2</sup> Tidigare 28 § upphävd genom 2020:647.

*eller för kontrollen enligt förordning (EU) 2019/1020.*

## 26 §

Läkemedelsverket får förelägga den som saluför, överlåter, till Sverige för in eller från Sverige för ut en sådan kosmetisk produkt som avses i förordning (EG) nr 1223/2009 eller en sådan vara som avses i 7 § förordningen (2013:413) om kosmetiska produkter, att lämna de prover som behövs för tillsynen.

## 30 §

Läkemedelsverket får förelägga den som saluför, överlåter, till Sverige för in eller från Sverige för ut en sådan kosmetisk produkt som avses i förordning (EG) nr 1223/2009 eller en sådan vara som avses i 7 § förordningen (2013:413) om kosmetiska produkter, att lämna de prover som behövs för tillsynen *enligt miljöbalken eller för kontrollen enligt förordning (EU) 2019/1020.*

*Läkemedelsverket får besluta om sådant föreläggande även när det gäller den som saluför, överlåter eller till Sverige för in eller från Sverige för ut en sådan tatueringsfärg som avses i förordningen (2012:503) om tatueringsfärger eller en sådan blandning som används vid tatuering som avses i post 75 i bilaga XVII till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG.*

## 27 §

Länsstyrelsen och den kommunala nämnden får förelägga den som saluför, överlåter, till Sverige för in eller från Sverige för ut en kemisk produkt eller bioteknisk organism att lämna de prover som behövs för tillsynen.

## 31 §

Länsstyrelsen och den kommunala nämnden får förelägga den som saluför, överlåter, till Sverige för in eller från Sverige för ut en kemisk produkt eller bioteknisk organism att lämna de prover som behövs för tillsynen *enligt miljöbalken eller för kontrollen enligt förordning (EU) 2019/1020*.

*En kommunal nämnd som enligt en överenskommelse med en marknadskontrollmyndighet utför kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 får förelägga den som saluför, överlåter, till Sverige för in eller från Sverige för ut en vara att lämna de prover som behövs för kontrollen enligt överenskommelsen.*

## 2 kap.

### 19 §<sup>3</sup>

I 20–35 §§ fördelas ansvaret för tillsynen enligt miljöbalken, kontrollen enligt förordning (EU) 2017/625 och kontrollen enligt förordning (EU) 2019/1020 i fråga om

1. miljöfarliga verksamheter enligt 9 kap. miljöbalken,
2. föroreningsskador och miljöskador enligt 10 kap. miljöbalken,
3. vattenverksamheter enligt 11 kap. miljöbalken,
4. jordbruk och andra verksamheter enligt 12 kap. 10 § miljöbalken,
5. kemiska produkter, biotekniska organismer och varor enligt 14 kap. miljöbalken samt utrustning avsedd för hantering av växtskyddsmedel,
6. avfall och avfallsförebyggande åtgärder enligt 15 kap. miljöbalken,
7. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 648/2004 av den 31 mars 2004 om tvätt- och rengöringsmedel,
8. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1021 av den 20 juni 2019 om långlivade organiska föreningar,

<sup>3</sup> Senaste lydelse 2022:1174.

9. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 517/2014 av den 16 april 2014 om fluorerade växthusgaser och om upphävande av förordning (EG) nr 842/2006,

10. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 av den 14 juni 2006 om transport av avfall,

11. *Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG,* 11. förordning (EG) nr 1907/2006,

12. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006,

13. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1005/2009 av den 16 september 2009 om ämnen som bryter ned ozonskiktet,

14. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG,

15. förordning (EG) nr 1223/2009,

16. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter,

17. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 649/2012 av den 4 juli 2012 om export och import av farliga kemikalier,

18. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1257/2013 av den 20 november 2013 om återvinning av fartyg och om ändring av förordning (EG) nr 1013/2006 och direktiv 2009/16/EG,

19. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/852 av den 17 maj 2017 om kvicksilver och om upphävande av förordning (EG) nr 1102/2008, och

20. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/1542 av den 12 juli 2023 om batterier och förbrukade batterier, om ändring av direktiv 2008/98/EG och förordning (EU) 2019/1020 och om upphävande av direktiv 2006/66/EG.

## 21 §<sup>4</sup>

Kemikalieinspektionen

1. har ansvar för tillsynen enligt miljöbalken när det gäller 14 kap. miljöbalken och de EU-förordningar som anges i 19 § 7–9, 11–13, 16, 17 och 19, i fråga om

a) primärleverantörers utsläppande på marknaden av kemiska produkter och biotekniska organismer samt primärleverantörers skyldighet att anmäla kemiska produkter, biotekniska organismer och varor till produktregistret,

b) utsläppande av varor på marknaden, och

c) att sådana representanter som avses i artikel 8 i förordning (EG) nr 1907/2006 fullgör sina skyldigheter enligt den förordningen,

2. har ansvar för tillsynen enligt miljöbalken av att primärleverantörer följer sådana föreskrifter om förbud mot att släppa ut kemiska produkter på marknaden som har meddelats med stöd av 15 kap. 40 § miljöbalken,

3. är behörig myndighet att utföra kontroll enligt artikel 4 i förordning (EU) 2017/625 i fråga om primärleverantörers utsläppande på marknaden av växtskyddsmedel enligt förordning (EG) nr 1107/2009, och

4. är marknadskontrollmyndighet och utövar kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 över att produkter överensstämmer med kraven i

a) de EU-förordningar som anges i 19 § 7–9, 11–13, 16 och 19,

b) förordning (EU) 2023/1542 i fråga om krav på frånvaro av vissa metaller i batterier,

c) Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/65/EU av den 8 juni 2011 om begränsning av användning av vissa farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning, och

d) Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/42/EG av den 21 april 2004 om begränsning av utsläpp av flyktiga organiska föreningar förorsakade av användning av organiska lösningsmedel i vissa färger och lacker samt produkter för fordonsreparationslackering och om ändring av direktiv 1999/13/EG.

Kemikalieinspektionen ska dock inte ha ansvar för

1. sådan tillsyn som Livsmedelsverket har ansvar för enligt 22 §, eller

2. sådan tillsyn eller kontroll som Läkemedelsverket har ansvar för enligt 23 § eller som Transportstyrelsen har ansvar för enligt 27 §.

<sup>4</sup> Senaste lydelse 2023:659.

*Kemikalieinspektionen får ingå en överenskommelse enligt 1 kap. 22 a–22 c §§ om att en kommunal nämnd ska utföra annan kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 än den kontroll som nämnden ska utföra enligt 32 b §.*

30 §<sup>5</sup>

Om länsstyrelsen har ansvar för en viss verksamhet enligt 29 § första stycket 1 eller 2, ska länsstyrelsen också ansvara för tillsynen enligt miljöbalken över verksamheten när det gäller

Om länsstyrelsen har ansvar för en viss verksamhet enligt 29 § första stycket 1 eller 2 *eller enligt 1 kap. 23 §*, ska länsstyrelsen också ansvara för tillsynen enligt miljöbalken över verksamheten när det gäller

1. bestämmelserna i 14 kap. miljöbalken och de EU-förordningar som anges i 19 § 7–9, 11–13, 16, 17 och 19 i fråga om

a) primärleverantörers hantering av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor som inte innebär utsläppande på marknaden,

b) andras än primärleverantörers hantering av kemiska produkter eller biotekniska organismer, och

c) andras än primärleverantörers hantering av varor som inte innebär utsläppande på marknaden,

2. att föreskrifter meddelade med stöd av 12 kap. 10 § miljöbalken följs, och

3. avfall, farligt avfall och producentansvar.

Länsstyrelsen ska dock inte ha ansvar för

1. sådan tillsyn som Arbetsmiljöverket har ansvar för enligt 20 § eller som Livsmedelsverket har ansvar för enligt 22 §, eller

2. sådan tillsyn eller kontroll som Transportstyrelsen har ansvar för enligt 27 §.

30 a §<sup>6</sup>

Om länsstyrelsen har ansvar för en viss verksamhet enligt 29 § första stycket 1 eller 2

Om länsstyrelsen har ansvar för en viss verksamhet enligt 29 § första stycket 1 eller 2 *eller enligt 1 kap. 23 §*,

1. är länsstyrelsen även behörig myndighet att utföra kontroll enligt artikel 4 i förordning (EU) 2017/625 när det gäller bestämmelserna i 14 kap. miljöbalken och förordning (EG) nr 1107/2009 i fråga om

<sup>5</sup> Senaste lydelse 2015:238.

<sup>6</sup> Senaste lydelse 2022:1174.

a) primärleverantörers hantering av växtskyddsmedel som inte innebär utsläppande på marknaden, och

b) andras än primärleverantörers hantering av växtskyddsmedel, och

2. ska länsstyrelsen utföra kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 av andras än primärleverantörers utsläppande på marknaden av kemiska produkter när det gäller bestämmelserna i

a) de EU-förordningar som anges i 19 § 7–9, 11–13, 16, 17 och 19,

b) direktiv 2004/42/EG, och

c) direktiv 2006/66/EG.

Länsstyrelsen ska dock inte ha ansvar för sådan kontroll som Transportstyrelsen har ansvar för enligt 27 §.

### 32 c §<sup>7</sup>

Vid sådan kontroll som avses i 30 a och 32 b §§ ska länsstyrelsen och den kommunala nämnden ha det ansvar som en marknadskontrollmyndighet har enligt artiklarna 11.1–11.3, 11.5–11.7, 11.9, 16.1–16.5, 17–19 och 20.1 i förordning (EU) 2019/1020.

Vid sådan kontroll som avses i 30 a och 32 b §§ ska länsstyrelsen och den kommunala nämnden ha det ansvar som en marknadskontrollmyndighet har enligt artiklarna 11.1–11.3, 11.5–11.7, 11.9, 16.1–16.5, 17–19 och 20.1 i förordning (EU) 2019/1020.

*Det som anges i första stycket ska gälla även för en kommunal nämnd som enligt 1 kap. 24–28 §§ har ingått en överenskommelse med en marknadskontrollmyndighet om att utföra annan kontroll enligt förordning (EU) 2019/1020 än den som nämnden ska utföra enligt 32 b §.*

---

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2026.

<sup>7</sup> Senaste lydelse 2022:1174.

### 3 Ärendet

Miljötillsynsutredningen lämnade den 28 juni 2017 betänkandet Miljötillsyn och sanktioner – en tillsyn präglad av ansvar, respekt och enkelhet (SOU 2017:63). Utredningens förslag har remissbehandlats. Remissvaren finns tillgängliga i Klimat- och näringslivsdepartementet (KN2023/01004). Vissa av utredningens förslag har lett till lagstiftning, se propositionen Förbättrad tillsyn på miljöområdet (prop. 2019/20:137). Utredningens förslag om att en statlig myndighet ska kunna överta tillsynsansvar från en kommun omfattades dock inte av förslagen i propositionen. Utredningens förslag i den delen vidareutvecklas i denna promemoria.

Anpassningar och kompletteringar av svensk rätt till EU-lagstiftning om produktkontroll har genomförts genom författningsändringar som behandlas i propositionen Anpassningar till EU:s marknadskontrollförordning (prop. 2020/21:189) och i propositionen Anpassningar till EU:s marknadskontrollförordning – del 2 (prop. 2021/22:238). I dessa författningsärenden identifierades behov av vissa författningsändringar inom miljöbalkens tillämpningsområde som krävde ytterligare överväganden. Behoven behandlas i denna promemoria.

Kemikalieinspektionen har bistått med underlag och förslag när det gäller förslagen i avsnitt 5 om att en kommun, efter överenskommelse med en marknadskontrollmyndighet, ska utföra vissa marknadskontrolluppgifter (KN2024/01191).



## 4 En statlig tillsynsmyndighet ska kunna överta ansvar för tillsyn från en kommun som begär det

### 4.1 Kommuners ansvar för tillsyn och kontroll

#### Fördelningen av tillsyns- och kontrollansvar

I miljöbalken finns ett stort antal tillsynsområden som behandlas i olika kapitel, bland andra miljöfarliga verksamheter och hälsoskydd (9 kap.), verksamheter som orsakar miljöskador (10 kap.), kemiska produkter och biotekniska organismer (14 kap.) samt avfall och producentansvar (15 kap.).

Tillsynen enligt balken utförs av flera myndigheter på central, regional och lokal nivå. Fördelningen av ansvaret för tillsyn framgår av 26 kap. 3 § miljöbalken och miljötillsynsförordningen (2011:13). Tillsynen utförs till övervägande del av länsstyrelser och kommuner men även av centrala statliga myndigheter som Naturvårdsverket och Kemikalieinspektionen.

I förarbetena till miljöbalken (prop. 1997/98:45, del 1, s. 502–503) anges att en utgångspunkt för fördelningen av tillsynsansvaret är att fördelningen ska bidra till en så effektiv tillsyn som möjligt med hänsyn till myndigheternas resurser och kompetens samt närhet till tillsynsobjekten. Det framgår också att en annan utgångspunkt är att kommunerna ska ansvara för miljön inom den egna kommunen och därmed även tillsynen enligt miljöbalken över verksamheter inom kommunen. Regeringen menade dock att viss tillsyn, på grund av tillsynsobjektets karaktär, bör utövas av länsstyrelserna. Som exempel anges verksamheter som har en miljöpåverkan inom en större region än en kommun.

Bestämmelserna om fördelning av tillsynsansvar i miljöbalken gäller enligt 26 kap. 31 § även vid offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG (förordningen om offentlig kontroll), i fortsättningen kallad EU:s kontrollförordning. De gäller även vid kontroll enligt Europaparlamentet och rådet förordning (EU) 2019/1020 om marknadskontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011, i fortsättningen kallad EU:s marknadskontrollförordning. Kontroll enligt EU:s kontrollförordningar används herefter som samlingsterm för offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet enligt EU:s kontrollförordning och kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning.

I 2 kap. miljötillsynsförordningen finns bestämmelser om fördelning av ansvar för tillsyn. Länsstyrelsen har bland annat ansvar för de flesta tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheterna (29 §). Om länsstyrelsen har ansvar för en viss verksamhet, ska den också ansvara för tillsynen enligt miljöbalken över att kemikalielagstiftning och regler om avfall och producentansvar följs (30 §). När länsstyrelsen har ansvar för tillsynen över en viss verksamhet har den även visst ansvar för att utföra kontroll enligt EU:s kontrollförordningar (30 a §).

Kommunerna har genom de nämnder som fullmäktige bestämmer ansvar för tillsyn över miljö- och hälsoskydd, utom sådan miljöfarlig verksamhet som kräver tillstånd, och över avfalls-

hantering (26 kap. 3 § tredje stycket miljöbalken). Av 2 kap. miljötillsynsförordningen framgår att den kommunala nämnden även har tillsynsansvar för bland annat sådana tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter och verksamheter som orsakar miljöskador som inte omfattas av länsstyrelsens tillsynsansvar samt för viss hantering av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor (31 §). När den kommunala nämnden har ansvar för tillsyn över en verksamhet enligt 26 kap. 3 § miljöbalken, eller efter överlåtelse från länsstyrelsen, ska nämnden även ansvara för tillsynen över att vissa aktörers hantering av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor följer kemikalielagstiftningen (32 §). När kommunerna har ansvar för tillsyn för en verksamhet har nämnden även visst ansvar för kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar av samma verksamhet (32 a och 32 b §§).

### **En statlig tillsynsmyndighet kan överlåta tillsynen till en kommun**

När miljöbalken antogs var avsikten att kommunerna skulle kunna ta över ansvaret för tillsynen för tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet allt eftersom kompetens byggdes upp inom förvaltningen (prop. 1997/98:45, del 1, s. 502). I 26 kap. miljöbalken finns därför ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om att en tillsynsmyndighet får överlåta åt en kommun som begär det att i ett visst avseende utöva sådan tillsyn som annars skulle skötas av en statlig tillsynsmyndighet (3 § fjärde stycket). I förarbetena uttalade regeringen att bestämmelsen borde få stor praktisk betydelse för fördelningen av tillsynsansvaret mellan länsstyrelserna och kommunerna (prop. 1997/98:45, del 2, s. 268). Avsikten är att överlåtelse av tillsynen ska ske regelmässigt och normalt avse grupper av verksamheter. Tillsynsansvaret för enskilda tillsynsobjekt ska däremot överlåtas endast under vissa förutsättningar (prop. 1997/98:45, del 2, s. 268).

Om en tillsynsmyndighet inte anser att tillsynen ska överlåtas till en kommun i enlighet med dess begäran, ska tillsynsmyndigheten på kommunens begäran överlämna ärendet till regeringen för avgörande (4 § första stycket).

Regeringen har föreskrivit att en statlig tillsynsmyndighet får överlåta åt en kommunal nämnd att utöva tillsynen, om kommun-

fullmäktige begär det (1 kap. 18 § miljötillsynsförordningen). En överlåtelse av uppgiften att utöva tillsyn ska avse en viss typ av tillsynsobjekt, en viss typ av tillsynsobjekt med undantag för ett visst eller vissa tillsynsobjekt, eller ett visst tillsynsobjekt (19 §). Omständigheter som ska beaktas av tillsynsmyndigheten vid prövningen av om tillsynen kan överlåtas är tillsynsobjektets miljöpåverkan, den kommunala nämndens förutsättningar att utföra tillsynen, tillsynsmyndighetens egna förutsättningar att ge effektiv tillsynsvägledning och möjligheten att inom ett län utöva effektiv tillsyn (20 §). Länsstyrelsen får bland annat överlåta uppgiften att utöva tillsyn över en tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet till en kommunal nämnd (2 kap. 29 § andra stycket).

### **Överlåtelsen av tillsyn ska återkallas i vissa fall**

Tillsynsmyndigheten ska under vissa omständigheter återkalla överlåtelsen av tillsyn till en kommun. Har regeringen beslutat om överlåtelsen, ska regeringen besluta om återkallelse (26 kap. 4 § andra stycket miljöbalken). Enligt förarbetsuttalanden (prop. 1997/98:45, del 2, s. 269) ska överlåtelsen av en tillsynsuppgift återkallas om det visar sig att kommunen inte fullgör sina tillsynsuppgifter på ett tillfredställande sätt. Som ytterligare skäl för återkallelse anges att en kommun har omorganiserats på ett sätt som gör att drifts- och tillsynsansvar inte kan skiljas åt, eller har gjort nedskärningar som leder till att nödvändig kompetens försvinner. Det kan vidare handla om förändringar av tillsynsobjektet som ställer särskilda krav på tillsynen eller som har betydelse för regionala eller nationella förhållanden. Det anges också att en förnyad bedömning av tillsynsansvaret kan behöva göras om en verksamhets påverkan på miljön får en omfattning som inte förutsetts.

Tillsynsmyndigheten ska återkalla överenskommelsen om de omständigheter som ska ligga till grund för bedömningen av om tillsynsansvaret ska överlåtas inte längre finns (1 kap. 21 § miljötillsynsförordningen). En tillsynsvägledande myndighet får begära att en länsstyrelse som har överlåtit uppgiften att utöva tillsyn till en kommunal nämnd ska återkalla överlåtelsen (22 §).

Regleringen av överlåtelse och återkallelse av tillsynsansvar tycks i huvudsak inte leda till konflikter mellan länsstyrelserna och de kommunala nämnderna. Knappt en handfull ärenden överlämnas till regeringen för avgörande per år.

Det är i dag inte möjligt att flytta över ansvaret för tillsyn åt andra hållet, dvs. från en kommun till en statlig tillsynsmyndighet.

Bestämmelserna i 26 kap. miljöbalken om överlåtelse av tillsynsansvar från en statlig tillsynsmyndighet till en kommun är tillämpliga även vid kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar (31 §).

## 4.2 En statlig tillsynsmyndighet bör kunna ta över tillsynsuppgifter från en kommun

**Förslag:** Regeringen ska få meddela föreskrifter om att en statlig tillsynsmyndighet får överta ansvaret från en kommun som begär det att i ett visst avseende utöva sådan tillsyn som annars skulle skötas av kommunen.

**Miljötillsynsutredningens förslag** överensstämmer i huvudsak med förslaget i promemorian. Utredningen föreslår att regeringen ska få meddela föreskrifter om att en statlig tillsynsmyndighet i samråd med en kommun ska få besluta att den tillsyn över en viss verksamhet som kommunen annars har ska flyttas till den statliga myndigheten.

**Remissinstanserna** tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Uppsala kommun* föreslår att tillsynsansvaret även ska kunna flyttas över till en annan kommun eller till ett kommunförbund och framhåller att möjligheten att flytta tillsynsansvaret kan vara värdefull när ett tillsynsobjekt sträcker sig över flera kommuner. *Stockholms kommun* anser att länsstyrelsen eller Naturvårdsverket ska kunna besluta om att ansvar för hela eller delar av tillsynen i en kommun ska flyttas till en annan kommun.

**Skälen för förslaget:** Den nuvarande uppdelningen av tillsynsansvaret på lokal, regional och central nivå är inte alltid ändamålsenlig. Kommunernas förutsättningar för att utöva tillsyn varierar beroende på en rad faktorer, som kommunernas storlek, resurser, kompetens och karaktären på de tillsynsobjekt som finns i kommunerna.

De regelförändringar avseende miljöfarliga verksamheter som gjorts under åren har lett till att vissa verksamheter som bedöms ha en stor miljöpåverkan inte längre är tillståndspliktiga. Samtidigt har det inom vissa branscher skett en utveckling som har medfört en minskad miljöpåverkan från en viss typ av verksamhet, vilket i sin tur har lett till att verksamheten har blivit anmälningspliktig. Sådana verksamheter kan vara komplexa och en effektiv tillsyn kan därför förutsätta att tillsynsmyndigheten har specialistkompetens.

Det kan i vissa fall vara lättare att kontrollera en tillståndsprövad verksamhet eftersom villkoren för tillståndet tydliggör vilka krav på försiktighetsmått och skyddsåtgärder som verksamheten ska uppfylla. Detta medför att den ansvariga tillsynsmyndigheten inte självständigt ska bedöma om verksamheten bedrivs i enlighet med de allmänna hänsynsreglerna i miljöbalken, utan kan begränsa tillsynen till att kontrollera att de beslutade villkoren för verksamheten följs.

Kommunernas varierande förutsättningar att utföra kontroll enligt nuvarande ansvarsfördelning gäller miljöfarliga verksamheter men även andra tillsynsobjekt som förorenade områden. Skillnaderna i förutsättningar kan i viss utsträckning utjämnas genom effektiv tillsynsväglösning. Det kan dock finnas situationer som inte kan åtgärdas inom ramen för nuvarande regler om ansvarsfördelning. Det kan därför finnas skäl att i enskilda fall flytta ansvaret för ett visst tillsynsobjekt från en kommun. Till skillnad från överlåtelse av tillsyn från en statlig myndighet till en kommun bör ett övertagande av en kommuns tillsynsansvar inte avse grupper av tillsynsobjekt, utan enstaka tillsynsobjekt i särskilda fall (jfr prop. 1997/98:45, del 2, s. 268).

*Uppsala kommun* pekar på att ett tillsynsobjekt kan sträcka sig över flera kommuner och menar att kommunens tillsynsansvar i sådana fall skulle kunna flyttas till en annan kommun eller ett kommunförbund. Även *Stockholms kommun* anser att ansvaret för hela eller delar om tillsynen bör kunna flyttas från en kommun till en annan. Om tillsynsobjektets verksamhet gör att en kommun inte längre bör ha tillsynsansvaret framstår det dock som mer lämpligt att den regionala tillsynsmyndigheten, länsstyrelsen, övertar ansvaret för tillsynen. En möjlighet till sådant övertagande kan stärka och effektivisera tillsynen i ett enskilt fall, men också bidra till

större regional effektivitet och vara ett sätt att bättre utnyttja myndigheternas kompetens och resurser.

Möjligheten att initiera ett sådant övertagande bör ligga hos den berörda kommunen.

Det är möjligt att det inom vissa områden finns andra statliga myndigheter som är mer lämpade för att ta över en kommuns tillsynsansvar. Möjligheten att överta en kommuns ansvar för tillsyn bör därför inte begränsas till länsstyrelserna. Närmare bestämmelser om vem som ska kunna överta tillsynen bör meddelas på förordningsnivå. Regeringen bör alltså få meddela föreskrifter om att en statlig tillsynsmyndighet får överta ansvaret från en kommun som begär det att i ett visst avseende utöva sådan tillsyn som annars skulle skötas av kommunen.

Utredningen föreslår att regeringen ska få meddela föreskrifter om att en statlig tillsynsmyndighet i samråd med en kommun ska få besluta att den tillsyn över en viss verksamhet som kommunen annars har ska flyttas till den statliga myndigheten. Att en statlig myndighets övertagande av en kommuns tillsynsvar ska ske i samråd mellan myndigheterna bör inte framgå av bemyndigandet. Det är lämpligare att den närmare regleringen av en statlig myndighets övertagande av en kommuns tillsynsansvar regleras i de föreskrifter som regeringen meddelar med stöd av bemyndigandet.

### 4.3 I vissa fall ska regeringen pröva frågan om övertagande av tillsynsansvar

**Förslag:** Om den statliga tillsynsmyndigheten och kommunen inte är överens om att tillsynen ska övertas och kommunen vill att frågan prövas, ska ärendet överlämnas till regeringen för avgörande.

**Miljötillsynsutredningen förslag** skiljer sig från förslaget i promemorian. Utredningens förslag innebär att ett övertagande av tillsyn endast kan ske i samförstånd mellan kommunen och den statliga tillsynsmyndigheten.

**Remissinstanserna:** De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Uppsala kommun* anser att tillsynen ska kunna flyttas även om det inte sker i samförstånd.

**Skälen för förslaget:** Utgångspunkten för en statlig myndighets övertagande av en kommuns tillsynsansvar bör vara att parterna är överens. Det kan dock uppstå situationer där en kommun anser att tillsynen ska överlåtas till en statlig myndighet men där kommunen och myndigheten har olika uppfattning om de krav för övertagande som regeringen har meddelat är uppfyllda. Det kan också vara så att den statliga myndigheten, trots att kraven är uppfyllda, inte anser att tillsynsansvaret ska flyttas. I sådana situationer bör det, liksom när det gäller ärenden om överlåtelse av tillsyn från en statlig myndighet till en kommun, vara möjligt för kommunen att få frågan prövad av regeringen. Den tillsynsmyndighet som inte anser att tillsynen ska övertas från en kommun i enlighet med kommunens begäran bör därför med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för avgörande, om kommunen begär det.

#### **4.4 Den statliga tillsynsmyndigheten bör kunna återlämna tillsynen till kommunen**

**Förslag:** En statlig tillsynsmyndighet ska få återlämna ansvaret för tillsyn som den tagit över från en kommun. Om kommunen anser att tillsynen inte bör återgå ska tillsynsmyndigheten med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för avgörande.

Om regeringen har beslutat att en statlig tillsynsmyndighet ska överta ansvar för tillsynen, är det regeringen som ska besluta om återlämnande.

**Miljötillsynsutredningen** lämnar inget förslag om reglering av återlämnande av tillsyn som en statlig tillsynsmyndighet har tagit över från en kommun.

**Remissinstanserna** berör inte frågan.

**Skälen för förslaget:** Liksom när det gäller överlåtelse av tillsyn från en statlig myndighet till en kommun bör det vara möjligt för den statliga tillsynsmyndigheten att återlämna tillsynen till en kommun. Både kommunen och den statliga myndigheten bör kunna ta initiativ till att tillsynen ska återgå till kommunen. Den närmare regleringen av vilka omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av om tillsynen ska återlämnas bör, liksom när det



gäller återkallelse av en statlig tillsynsmyndighets överlämnande av tillsynsansvar, meddelas på förordningsnivå.

Om den statliga tillsynsmyndigheten anser att tillsynen ska återgå men kommunen motsätter sig detta bör ärendet avgöras av regeringen. Det kan till exempel röra sig om situationer där den statliga tillsynsmyndigheten anser att de krav som regeringen har ställt upp för övertagandet av tillsynen inte längre är uppfyllda. Om regeringen har beslutat att den statliga tillsynsmyndigheten ska överta ansvar för tillsynen, bör regeringen även besluta om återlämnande.

#### **4.5 Överlåtelse, övertagande och återlämnande av tillsyn bör inte vara möjligt för kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar**

**Förslag:** Det bör inte vara möjligt för en statlig tillsynsmyndighet att överlåta eller överta kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar.

**Miljöutredningens förslag** skiljer sig från promemorians förslag. Utredningen föreslår inga ändringar av de befintliga bemyndigandena om överlåtelse eller återkallelse av tillsynsansvar.

**Remissinstanserna** tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det.

#### **Skälen för förslaget**

Bestämmelserna i 26 kap. miljöbalken om överlåtelse av tillsynsansvar från en statlig myndighet till en kommun är tillämpliga även vid kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar. Detta gäller inte om annat följer av förordningarna (31 §).

Regeringen har inte meddelat några föreskrifter om överlåtelse av kontrollansvar med stöd av bemyndigandet.

### *Behöriga myndigheters ansvar för kontroll inom miljöbalkens tillämpningsområde*

Enligt 2 kap. miljötillsynsförordningen är centrala statliga myndigheter, länsstyrelser och kommunala nämnder behöriga myndigheter och ansvarar för kontroll enligt EU:s kontrollförordning avseende avsiktlig utsättning av genetiskt modifierade organismer eller hantering av växtskyddsmedel (13, 14, 18, 21, 30 a och 32 a §§). Länsstyrelsens och de kommunala nämndernas ansvar som behöriga myndigheter är kopplat till myndigheternas ansvar för tillsyn över den verksamhet där växtskyddsmedel hanteras (2 kap. 31 § och 32 a §).

Kommunerna har inte utsetts till behöriga myndigheter (marknadskontrollmyndigheter) enligt EU:s marknadskontrollförordning. Marknadskontrollmyndigheter har enligt EU:s marknadskontrollförordning ett omfattande ansvar för att säkerställa att produkter uppfyller unionsrättsliga krav. Regeringen har därför bedömt att endast en myndighet bör ha det ansvaret inom varje behörighetsområde. Därför har endast statliga myndigheter utsetts till marknadskontrollmyndigheter. De statliga myndigheterna har ansvar för marknadskontrollen av samtliga produkter i alla distributionsled inom sina ansvarsområden. Regeringen har dock ansett att kommunala nämnder som tidigare haft ett ansvar för tillsyn och produktkontroll även i fortsättningen bör ha ansvar för vissa uppgifter enligt EU:s marknadskontrollförordning, bland annat inom miljöbalkens tillämpningsområde (prop. 2021/22:238 s. 192–198).

Vilka statliga myndigheter som utsetts till marknadskontrollmyndigheter och deras ansvarsområden framgår av 2 kap. miljötillsynsförordningen (21, 23, 24, 27 och 27 a §§). Länsstyrelsen och de kommunala nämnderna ska, när de har ansvar för tillsynen över en viss verksamhet, också utföra kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning av att kemiska produkter, varor och förpackningar uppfyller krav i fråga om information vid tillhandahållande på marknaden, innehållsförteckning, märkning och utformning av förpackningar (30 a och 32 b §§).

*Ansvar att utföra kontroll följer med vid överlåtelse av tillsyn*

Om länsstyrelsen har överlåtit ansvar för tillsyn över en verksamhet till en kommunal nämnd, är nämnden behörig myndighet att utföra kontroll enligt EU:s kontrollförordning i fråga om viss hantering av växtskyddsmedel och ska även utföra kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning av att kemiska produkter och varor uppfyller vissa krav i kemikalielagstiftningen (32 a–32 b §§).

*Det bör inte vara möjligt för regeringen att meddela föreskrifter om överlåtelse eller övertagande av kontroll*

En myndighet som pekats ut som marknadskontrollmyndighet har ett övergripande och omfattande ansvar för marknadskontroll i alla led i distributionskedjan inom sitt ansvarsområde. Som beskrivs ovan har länsstyrelsen och de kommunala nämnderna ett begränsat ansvar för att utföra kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning och ansvaret är kopplat till det ansvar för tillsyn som myndigheterna har över vissa verksamheter. Om tillsynen över en viss verksamhet överläts från länsstyrelsen till en kommunal nämnd, övergår även det anknytande kontrollansvaret till nämnden.

Marknadskontrollmyndigheten har, trots att viss kontroll ska utföras av de regionala och lokala myndigheterna, fortsatt ansvaret för marknadskontrollen i alla led i distributionskedjan inom sitt ansvarsområde. Ansvaret för kontrollen bör därför inte kunna *överlåtas* till en kommunal nämnd. Det är därför inte lämpligt att möjligheten att överlåta en statlig tillsynsmyndighets tillsyn gäller för kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning. Inte heller möjligheterna för en statlig tillsynsmyndighet att ta över ansvar för tillsyn som annars skulle skötas av en kommun som föreslås i avsnitt 4.2–4.4 bör gälla för kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning.

Länsstyrelsen och de kommunala nämnderna är behöriga myndigheter med visst ansvar för kontroll av växtskyddsmedel enligt EU:s kontrollförordning. Det har dock inte införts möjlighet för en statlig central behörig myndighet med ansvar för kontroll enligt EU:s kontrollförordning att överlåta ansvar för kontroll till en kommunal myndighet. Eftersom det ansvar som de centrala statliga myndigheterna har för kontrollen skiljer sig från det ansvar som

länsstyrelsen och de kommunala nämnderna har är det svårt att förutse att det skulle finnas situationer eller omständigheter som bör leda till överlåtelse av kontrollansvar från en central statlig myndighet till en kommunal nämnd.

Länsstyrelsens ansvar för kontroll övergår till en kommunal nämnd, om tillsynen över en viss verksamhet överläts till nämnden. Det framstår inte heller som motiverat att en statlig tillsynsmyndighets möjlighet att ta över ansvar för tillsyn som annars skulle utövas av en kommun som föreslås i avsnitt 4.2–4.4 gäller för kontroll enligt EU:s kontrollförordning.

Detta påverkar inte regeringens möjlighet att på föreskriftsnivå införa ytterligare bestämmelser om att länsstyrelsen eller en kommunal nämnd ska *utföra* viss kontroll enligt EU:s kontrollförordningar.

#### **4.6 Länsstyrelsen ska i vissa fall kunna överta en kommuns tillsynsansvar**

**Förslag:** Länsstyrelsen ska kunna överta uppgiften att utöva tillsyn över ett visst eller vissa tillsynsobjekt från en kommunal nämnd om kommunen begär det.

Vid prövningen av om tillsynen ska övertas ska länsstyrelsen ta hänsyn till omfattningen av tillsynsobjektens miljöpåverkan, den kommunala nämndens och länsstyrelsens egna förutsättningar att utöva tillsynen, möjligheten att inom ett län utöva en effektiv tillsyn och andra frågor av betydelse för övertagandet av tillsynen.

Om kommunfullmäktige begär det, eller om länsstyrelsen anser att förutsättningarna för övertagandet av tillsyn från en kommunal nämnd inte längre finns, ska länsstyrelsen återlämna ansvaret för tillsynen.

**Miljötillsynsutredningens förslag** skiljer sig från förslaget i promemorian. Utredningen föreslår att en kommuns ansvar för tillsyn för en viss verksamhet ska kunna övertas av länsstyrelsen om verksamheten har stor miljöpåverkan, är särskilt komplicerad eller om det finns andra särskilda skäl. Utredningen lämnar inget förslag

om reglering av återlämnande av tillsyn som länsstyrelsen har tagit över från en kommun.

**Remissinstanserna:** De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* anser att det inte ska behövas särskilda skäl för att överlåta tillsyn när länsstyrelsen och kommunen är överens.

**Skälen för förslaget:** Länsstyrelserna har ofta ansvar för tillsyn inom samma tillsynsområde som kommunerna om än över andra tillsynsobjekt. I branscher där antalet anläggningar är få kan det vara lättare att upprätthålla rätt kompetens hos tillsynsmyndigheten om ansvaret för kontrollen av anläggningarna koncentreras till en myndighet. Det kan också vara mer effektivt att den regionala tillsynsmyndigheten får ansvaret att kontrollera en viss verksamhet i de fall en kommun har svårt att upprätthålla tillräcklig kompetens och erfarenhet i specifika frågor, exempelvis när det gäller avloppsreningsverk, deponier, bildemonterare och återvinningsanläggningar. Länsstyrelsen bör därför kunna överta en kommunal nämnds ansvar för tillsyn, om kommunen begär det.

Övertagandet av tillsynsansvaret bör kunna avse ett visst eller vissa av de tillsynsobjekt som en kommunal nämnd har tillsyn över. Länsstyrelsens övertagande av tillsynen från en kommunal nämnd bör inte komma i fråga för all tillsyn utan det bör handla om situationer där det av olika skäl är särskilt motiverat att överlåta tillsynen från en kommunal nämnd till länsstyrelsen. Det finns därför behov av att tydliggöra vad som kan leda till en sådan överlåtelse, på motsvarande sätt som gäller vid överlåtelse av tillsyn från en statlig myndighet till en kommunal nämnd.

Vid länsstyrelsens bedömning av om myndigheten ska överta tillsynen bör omständigheter som kan hänföras till tillsynsobjektet liksom till kommunens och länsstyrelsens förutsättningar att utöva tillsynen beaktas.

Länsstyrelsen bör kunna besluta om övertagande av ansvar för ett tillsynsobjekt som är förenat med höga risker, har stor miljöpåverkan eller är särskilt komplext trots att det inte är tillståndspliktigt. Ibland uppstår situationer där en kommun har särskilt dåliga förutsättningar att ta sitt tillsynsansvar för ett visst tillsynsobjekt och det inte heller går att lösa med samverkan mellan tillsynsmyndigheterna. Det kan exempelvis vara fråga om ett konstaterat förorenat område som har en komplicerad förorenings-

situation och som innebär en flerårig utrednings- och åtgärdsfas. Det kan också handla om en situation där kommunens saklighet och opartiskhet riskerar att ifrågasättas. Även en kommuns särskilda svårigheter att finansiera viss typ av tillsyn kan innebära att det är motiverat att frångå den normala fördelningen av tillsynsansvar. Det kan vara fråga om ett tillsynsobjekt som medför stora kostnader, men där det inte finns en verksamhetsutövare att ta ut avgifter från och som därmed belastar en enskild kommun och deras skattebetalare orimligt hårt. Det kan slutligen tänkas uppstå situationer där en överflyttning av ansvaret anses vara den enda möjligheten för att kunna utföra en effektiv tillsyn i länet.

Om en länsstyrelse som har tagit över tillsynen från en kommunal nämnd anser att förutsättningarna för övertagandet inte längre finns bör länsstyrelsen återlämna tillsynsansvaret. Det kan handla om situationer där länsstyrelsen eller den kommunala nämndens förutsättningar att utföra tillsynen har förändrats eller där tillsynsobjektet inte längre är lika resurs- eller kompetenskrävande. Återlämnande bör som utgångspunkt göras i samförstånd mellan myndigheterna. Om kommunfullmäktige begär det, bör dock länsstyrelsen återlämna tillsynsansvaret.

#### **4.7 En länsstyrelse som har övertagit tillsynen för ett visst tillsynsobjekt bör ha anslutande ansvar för tillsyn och kontroll**

**Förslaget:** En länsstyrelse som har övertagit en kommunal nämnds ansvar för tillsyn över en viss verksamhet ska även ansvara för annan tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar som är kopplade till verksamheten.

**Miljötillsynsutredningen** lämnar inga förslag om att en länsstyrelse som har övertagit tillsyn för en verksamhet från en kommun även ska få anslutande tillsyns- eller kontrollansvar.

**Remissinstanserna** berör inte frågan.

**Skälen för förslaget:** Om länsstyrelsen har tillsynsansvar för en viss miljöfarlig verksamhet, har den även ansvar för tillsynen över verksamheten när det gäller bland annat nationell och EU-lagstiftning på kemikalieområdet samt kemikalielagstiftning och

föreskrifter om miljöskydd inom jordbruket samt för viss kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar (2 kap. 30 och 30 a §§ miljötillsynsförordningen). Motsvarande reglering finns även för en kommunal nämnd (32–32 b §§). Ansvar för anknytande tillsyn och kontroll gäller även för en sådan verksamhet som den kommunala nämnden har tillsynsansvar för efter överlåtelse av länsstyrelsen. Lika som när det gäller en kommunal nämnd som utför kontroll efter överlåtelse från en länsstyrelse bör länsstyrelsen, om den har tagit över tillsynsansvar för en verksamhet från en kommunal nämnd enligt förslaget i avsnitt 4.6, även överta eventuellt anslutande tillsyns- och kontrollansvar.

~~Med kommunal nämnd avses här ett kommunstyrelseorgan som har fått i uppdrag av kommunstyrelsen att utöva tillsyn och kontroll av verksamheter som omfattas av miljötillsynsförordningen.~~

## 5 Kommuner ska kunna utföra ytterligare marknadskontrolluppgifter

### 5.1 Kommuners ansvar för marknadskontroll

#### **Marknadskontrollmyndigheter har ett övergripande ansvar för produktkontroll i alla led**

Marknadskontroll definieras i EU:s marknadskontrollförordning som den verksamhet som bedrivs och de åtgärder som vidtas av marknadskontrollmyndigheterna för att säkerställa att produkterna överensstämmer med de krav som fastställs i relevant harmoniserad unionslagstiftning samt säkerställa skydd av det allmänintresse som omfattas av den lagstiftningen (artikel 3.3). En marknadskontrollmyndighet är en myndighet som av en medlemsstat utses som ansvarig för att utföra marknadskontroll inom den medlemsstatens territorium (artikel 3.4).

Medlemsstaterna ska ge sina marknadskontrollmyndigheter de befogenheter för marknadskontroll, utredning och tillsyn som behövs för att tillämpa marknadskontrollförordningen och den harmoniserade unionslagstiftningen som omfattas av förordningen (artikel 14.1). Medlemsstaterna kan föreskriva att marknadskontrollmyndigheterna ska utöva sina befogenheter med hjälp av andra myndigheter (artikel 14.3), vilka exempelvis kan vara kommunala nämnder.

På grund av marknadskontrollmyndigheternas omfattande och övergripande ansvar för kontroll av produkter har regeringen gjort bedömningen att endast en myndighet bör ha det ansvaret inom varje behörighetsområde. Därför har endast statliga myndigheter utsetts till marknadskontrollmyndigheter. Regeringen har dock



ansett att kommunala nämnder som tidigare haft ett ansvar för tillsyn och produktkontroll även i fortsättningen bör ha ansvar för vissa uppgifter enligt EU:s marknadskontrollförordning, bland annat inom miljöbalkens tillämpningsområde (prop. 2021/22:238 s. 192–198).

### **Kommuner har ett begränsat ansvar för marknadskontroll av kemiska produkter, varor och förpackningar**

Fördelningen av ansvar för marknadskontroll inom miljöbalkens tillämpningsområde framgår av 2 kap. miljötillsynsförordningen. Kommunernas ansvar för kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning är kopplad till deras ansvar för tillsyn enligt miljöbalken. Kommuner har bland annat ansvar för tillsyn över miljöfarliga verksamheter som inte är tillståndspliktiga.

Ansvaret för tillsyn av att *kemiska produkter* uppfyller kraven i kemikalielagstiftningen är fördelad så att Kemikalieinspektionen har ansvaret för tillsyn över att produkterna överensstämmer med lagstiftningen när de släpps ut på den svenska marknaden för första gången. Kemikalieinspektionens ansvar för tillsyn är alltså begränsat till produkter som tillhandahålls av tillverkare och företag som importerar kemiska produkter till Sverige eller för in dem till Sverige från ett annat EU-land (s.k. primärleverantörer). När det gäller tillsyn av att *varor* uppfyller kraven i kemikalielagstiftningen har Kemikalieinspektionen ansvar för hela distributionsledet.

Den kommunala nämnden har ansvaret för tillsyn över tillhandahållandet på marknaden av kemiska produkter och varor inom kommunen i distributionsledet under primärleverantören, dvs. grossister, distributörer och återförsäljare.

Ansvaret för tillsyn över *kosmetiska produkter* och *tatueringsfärger* delas av Läkemedelsverket och den kommunala nämnden. Det delade tillsynsansvaret gäller för alla led i distributionskedjan.

När en kommunal nämnd har ansvar för tillsynen över en viss verksamhet ska nämnden även utföra kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning av att kemiska produkter, varor och förpackningar uppfyller kraven vid tillhandahållande på marknaden i fråga om utformning, märkning, innehållsförteckning, säkerhetsdatablad och annan information som följer av viss harmoniserad unionslagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde.

De kommunala nämndernas ansvar är alltså begränsat till kontroll av vissa produktkrav. Kontrollen är även begränsad till en enklare granskning av att kemiska produkter, varor och förpackningar uppfyller dessa krav utifrån redovisat produktinnehåll.

När den kommunala nämnden utför marknadskontroll har den det ansvar som en marknadskontrollmyndighet har enligt artiklarna 11.1–11.3, 11.5–11.7, 11.9, 16.1–16.5, 17–19 och 20.1 i EU:s marknadskontrollförordning. Dessa artiklar innehåller bestämmelser om hur marknadskontrollen ska utföras, vilka åtgärder som ska vidtas vid bristande överensstämmelse, öppenhet i marknadskontrollen och om processuella rättigheter för ekonomiska aktörer.

Artiklarna 16 och 19 innehåller bestämmelser om när en marknadskontrollmyndighet ska se till att en produkt dras tillbaka, återkallas eller förbjuds att säljas. En kommunal nämnd ska vid behov informera den ansvariga marknadskontrollmyndigheten innan nämnden vidtar en åtgärd enligt artikel 16.5 eller 19 i EU:s marknadskontrollförordning. När nämnden har vidtagit en åtgärd enligt artikel 16 eller 19 ska den snarast möjligt informera den ansvariga marknadskontrollmyndigheten.

Även om den kommunala nämnden ska utföra viss kontroll av att kemiska produkter, varor och förpackningar överensstämmer med krav i den harmoniserande EU-lagstiftningen har marknadskontrollmyndigheterna det formella ansvaret för kontrollen av att kraven är uppfyllda.

## **Kommuners befogenheter, skyldigheter och finansiering av marknadskontroll**

I 26 kap. miljöbalken finns bestämmelser om tillsynsmyndigheters befogenheter samt om tillsynsvägledning och samarbete mellan tillsynsmyndigheter. Bestämmelserna är tillämpliga även vid kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning (31 och 32 §§). Detta innebär att befogenheterna ska tillämpas av de myndigheter, inklusive de kommunala nämnderna, som inte är marknadskontrollmyndigheter men som har ett ansvar för att utföra kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning. Myndigheter som utför kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning får även besluta om miljöstraffavgifter (30 kap. 3 § miljöbalken).

Enligt miljötillsynsförordningen ska en kommunal nämnd som ska utföra kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning årligen följa upp och utvärdera verksamheten och redovisa utvärderingen för den ansvariga marknadskontrollmyndigheten (1 kap. 12 § och 12 a § andra stycket). Syftet med dessa bestämmelser är att marknadskontrollmyndigheterna ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt EU:s marknadskontrollförordning.

Kommuner får meddela föreskrifter om avgifter för marknadskontroll när det gäller en kommunal myndighets verksamhet, se 2 § lagen (2014:140) med bemyndigande att meddela vissa föreskrifter om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn.

## 5.2 Kommuner bör kunna utföra ytterligare marknadskontrolluppgifter

**Förslag:** En kommunal nämnd ska efter överenskommelse med en marknadskontrollmyndighet kunna utföra ytterligare kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning på vissa områden.

Den kommunala nämnden ska vid kontrollen ha det ansvar som marknadskontrollmyndigheten har enligt artiklarna 11.1–11.3, 11.5–11.7, 11.9, 16.1-16-5, 17–19 och 20.1 i EU:s marknadskontrollförordning.

**Skälen för förslaget:** Enligt EU:s marknadskontrollförordning får marknadskontrollmyndigheter komma överens med bland annat andra relevanta myndigheter om att utföra gemensamma aktiviteter som syftar till att främja överensstämmelse och upptäcka bristande överensstämmelse med gällande produktkrav i den harmoniserande unionslagstiftningen, inbegripet produkter som erbjuds till försäljning online (artikel 9.1).

Vissa kommuner, framför allt i storstadsregionerna, har tidigare bedrivit en omfattande produktkontroll och har en stor kompetens på området. Regeringen har i ett tidigare lagstiftningsärende (prop. 2021/22:238 s. 197–198) uttalat att denna kompetens bör tillvaratas för ett effektivt resursutnyttjande och att det därför på miljöbalkens område bör vara möjligt för en kommun som begär det att ingå en överenskommelse med en marknadskontrollmyndighet om att utföra även andra uppgifter när den utför vissa uppgifter enligt EU:s

marknadskontrollförordning, under förutsättning att marknads-kontrollmyndigheten anser att detta är lämpligt. Regeringen uttalade att en sådan överenskommelse bör kunna ske inom ramen för ett projekt, för en begränsad tid eller avse en särskild aktör och meddelas på förordningsnivå.

I avsnitt 4.5 föreslås att det inte ska vara möjligt att överlåta en myndighets ansvar för kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning. Enligt EU:s marknadskontrollförordning kan dock en medlemsstat föreskriva att marknadskontrollmyndigheterna ska utöva sina befogenheter med hjälp av andra myndigheter (artikel 14.3), vilka exempelvis kan vara kommunala nämnder.

I enlighet med regeringens tidigare uttalanden bör det införas en möjlighet för en marknadskontrollmyndighet att komma överens med en kommun som begär det att utföra ytterligare marknadskontrolluppgifter.

Regeringen kan med stöd av ett bemyndigande i 26 kap. miljöbalken bestämma att kommunerna ska ansvara för viss annan lokal tillsyn enligt miljöbalken än den tillsyn över miljö- och hälsoskyddet och avfallshanteringen som kommunerna ansvarar för enligt 3 § tredje stycket i kapitlet (prop. 1997/98:45, del 2, s. 268). Regeringen har med stöd av bemyndigandet meddelat föreskrifter om vilket ansvar kommunala nämnder har vid tillsyn över kemiska produkter, biotekniska organismer och varor enligt 14 kap. miljöbalken (se prop. 2009/10:137, s. 35). Det bedöms att bestämmelser om att en marknadskontrollmyndighet kan komma överens med en kommun som begär det om att den kommunala nämnden ska utföra vissa marknadskontrolluppgifter omfattas av bemyndigandet och därmed kan meddelas på förordningsnivå.

Möjligheten att ingå överenskommelser bör inte vara tillämplig generellt, utan gälla endast på vissa områden (se förslaget i avsnitt 5.4).

När en kommunal nämnd efter en överenskommelse med en marknadskontrollmyndighet ska utföra ytterligare kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning bör den, liksom vid den kontroll som nämnden ska utföra av att kemiska produkter, varor och förpackningar uppfyller kraven i unionslagstiftningen i fråga om information vid tillhandahållande på marknaden, innehållsförteckning, märkning och utformning av förpackningar, ha det ansvar som en marknadskontrollmyndighet har enligt

artiklarna 11.1–11.3, 11.5–11.7, 11.9, 16.1–16.5, 17–19 i EU:s marknadskontrollförordning. Detta innebär bland annat att den kommunala nämnden i enlighet med artikel 11.3 ska göra fysiska kontroller eller kontroller i laboratorium om det är lämpligt för de produkter och för den kontroll som nämnden ska utföra enligt överenskommelsen.

Bestämmelserna i miljöbalken och miljötillsynsförordningen om myndigheters och kommunala nämnders befogenheter och skyldigheter vid kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning blir tillämpliga för en kommunal nämnd som utför marknadskontrolluppgifter efter överenskommelse med en marknadskontrollmyndighet. Även bestämmelsen om kommuners rätt att besluta om avgift för kontroll i lagen (2014:140) med bemyndigande att meddela vissa föreskrifter om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn blir tillämplig vid marknadskontroll enligt en sådan överenskommelse.

### **5.3 Omfattning, villkor och förutsättningar för en överenskommelse om kommuners marknadskontroll**

**Förslag:** En överenskommelse om marknadskontroll ska kunna gälla en viss typ av produkt, produkter som släpps ut på marknaden av en viss aktör eller en viss typ av aktörer eller att dessa uppfyller vissa bestämmelser i de EU-rättsakter inom miljöbalkens tillämpningsområde som omfattas av EU:s marknadskontrollförordning. En sådan överenskommelse ska gälla en viss tid.

Marknadskontrollmyndigheten ska vid sin bedömning av om en överenskommelse kan ingås beakta den kommunala nämndens förutsättningar att utföra kontrollen, marknadskontrollmyndighetens förutsättningar att ge effektiv vägledning i frågor som rör kontrollen och myndighetens möjlighet att inom Sverige utöva en effektiv kontroll av de produkter som marknadskontrollmyndigheten ansvarar för.

En marknadskontrollmyndighet som har ingått en överenskommelse ska regelbundet följa upp och utvärdera kontrollen. Om förutsättningarna för överenskommelsen inte

längre finns, ska marknadskontrollmyndigheten säga upp hela eller delar av överenskommelsen.

Om den kommunala nämnden inte längre har förutsättningar att utföra kontroll enligt överenskommelsen, ska kommunen säga upp hela eller delar av överenskommelsen.

**Skälen för förslaget:** Den kontroll som en kommunal nämnd ska utföra enligt en överenskommelse med en marknadskontrollmyndighet bör kunna avse ett visst produktslag och produkter som släpps ut på marknaden av en viss aktör eller typ av aktörer. En överenskommelse bör även kunna gälla kontroll av om de berörda produkterna överensstämmer med vissa krav i den harmoniserade unionslagstiftning som den berörda marknadskontrollmyndigheten har ansvar för enligt 2 kap. miljötillsynsförordningen. En överenskommelse bör främst avse kontroll av produktkrav i den harmoniserade unionslagstiftning som den kommunala nämnden redan har ett visst ansvar för enligt 2 kap. miljötillsynsförordningen. Utgångspunkten bör alltså vara att en kommunal nämnd genom en överenskommelse med en marknadskontrollmyndighet inte ges ansvar för kontroll enligt annan harmoniserande unionslagstiftning än den som framgår av 2 kap. 32 b § miljötillsynsförordningen.

Eftersom marknadskontrollmyndigheten även i fortsättningen har ansvar för samtliga aktörer som omfattas av överenskommelsen, är det lämpligt att överenskommelsen gäller en viss tid. En fördel med en begränsning i tid är att förutsättningarna för överenskommelsen prövas kontinuerligt.

Vid bedömningen av om en överenskommelse ska ingås bör marknadskontrollmyndigheten ta hänsyn till den kommunala nämndens förutsättningar att utföra kontrollen. Det bör vidare beaktas vilka förutsättningar marknadskontrollmyndigheten har att kunna ge den kommunala nämnden effektiv vägledning i frågor som rör kontrollen, möjligheten att inom Sverige kunna utöva en effektiv kontroll av de produkter som omfattas av de EU-rättsakter som marknadskontrollmyndigheten ansvarar för enligt 2 kap. samt övriga frågor av betydelse för överenskommelsen.

Den marknadskontrollmyndighet som har ingått en överenskommelse bör regelbundet följa upp och utvärdera kontrollen. Eftersom marknadskontrollmyndigheten fortfarande har ansvaret för kontrollen av att produkter som omfattas av

överenskommelsen överensstämmer med krav i den harmoniserade unionslagstiftningen bör marknadskontrollmyndigheten säga upp hela eller delar av överenskommelsen om det inte längre finns förutsättningar för överenskommelsen.

Kommunen bör säga upp hela eller delar av överenskommelsen om den kommunala nämnden inte längre har förutsättningar att utföra kontroll i enlighet med överenskommelsen.

Bestämmelserna bör tas in i 1 kap. miljötillsynsförordningen.

## 5.4 Överenskommelse om kommuners marknadskontroll inom Kemikalieinspektionens ansvarsområde

**Förslag:** Kemikalieinspektionen ska kunna ingå en överenskommelse med en kommunal nämnd om att nämnden ska utföra annan kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning än den kontroll som nämnden redan har ansvar för avseende kemiska produkter och varor.

**Skälen för förslaget:** Kemikalieinspektionen är marknadskontrollmyndighet och utövar kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning över att produkter överensstämmer med kraven i den harmoniserande unionslagstiftningen på kemikalieområdet (2 kap. 21 § första stycket 4 miljötillsynsförordningen). Kemikalieinspektionen har dock inte ansvar för den marknadskontroll som Läkemedelsverket och Transportstyrelsen ansvarar för (21 § andra stycket).

Som beskrivs i avsnitt 5.1 har kommunerna i dag ett begränsat ansvar för att utöva marknadskontroll över kemiska produkter och varor. Kommunerna ska, när de har ansvar för tillsynen enligt miljöbalken för en viss typ av aktör, även kontrollera att kemiska produkter och varor uppfyller kraven vid tillhandahållande på marknaden i fråga om utformning, märkning, innehållsförteckning, säkerhetsdatablad och annan information i viss angiven EU-lagstiftning. Majoriteten av de EU-förordningar och direktiv som berörs av kommuners ansvar är sådana som Kemikalieinspektionen som marknadskontrollmyndighet ansvarar för kontrollen av.

Flera kommuner, särskilt i storstadsregionerna, har en upp-  
arbetad kompetens och erfarenhet av tillsyn och kontroll av kemiska  
produkter och varor. Möjligheten för en sådan kommun att ingå en  
överenskommelse om att utföra ytterligare marknadskontroll-  
uppgifter med Kemikalieinspektionen kan bidra till en effektiv och  
ändamålsenlig produktkontroll. För att möjliggöra detta bör  
Kemikalieinspektionen, i dess egenskap av marknadskontroll-  
myndighet, kunna ingå en överenskommelse om att en kommunal  
nämnd inom Kemikalieinspektionens ansvarsområde ska utföra  
annan kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning än den  
kommunen redan har ansvar för.

De generella förutsättningarna för när en överenskommelse om  
kommuners uppgifter enligt EU:s marknadskontrollförordning ska  
kunna ingås beskrivs i avsnitt 5.2 och 5.3.

Inom Kemikalieinspektionens ansvarsområde bör möjligheten  
att ingå en överenskommelse om ytterligare marknadskontroll  
kunna omfatta kontroll av att de kemiska produkter och varor som  
släpps ut på marknaden av de ekonomiska aktörer som nämnden  
ansvarar för uppfyller andra produktkrav i den harmoniserade  
unionslagstiftningen än de som i dag omfattas av nämndens ansvar.

En överenskommelse skulle även kunna omfatta kontroll av  
kemiska produkter och varor som släpps ut på marknaden av andra  
ekonomiska aktörer än de som kommunerna i dag har ansvar för.  
Det skulle kunna innebära att en kommun får i uppgift att  
kontrollera kemiska produkter eller varor som släpps ut på  
marknaden av en primärleverantör som endast har verksamhet inom  
den kommunen. För de primärleverantörer som har försäljnings-  
ställen i flera kommuner bör utgångspunkten vara att endast  
Kemikalieinspektionen ska ha ansvaret för kontroll enligt EU:s  
marknadskontrollförordning. Det finns annars en risk för att både  
Kemikalieinspektionen och kommunen bedriver kontroll av att  
kemiska produkter och varor uppfyller samma krav.

Kommunernas marknadskontroll bör främst avgränsas till de  
krav som kommunen i dag kontrollerar när det gäller produkter som  
tillhandahålls av distributörer. Det gäller bland annat bestämmelser  
om märkning, förpackningskrav och begränsningar i  
Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av  
den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande  
och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk



kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG (Reach-förordningen) och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar, ändring och upphävande av direktiven 67/548/EEG och 1999/45/EG samt ändring av förordning (EG) nr 1907/2006 (CLP-förordningen). Detta skulle kunna bidra till en effektivare kontroll, eftersom en kommun som har ingått en överenskommelse med Kemikaliemyndigheten om att utföra sådan kontroll inte behöver förvissa sig om vilken roll en viss ekonomisk aktör har för en kemisk produkt eller vara.

En överenskommelse bör inte omfatta kontroll av om primärleverantörer följer vissa bestämmelser om klassificering, innehåll i säkerhetsdatablad och vissa ärenden från Europeiska kemikaliemyndigheten avseende Reach-registreringar av kemiska produkter. Om kommuner får ansvaret att kontrollera att primärleverantörer följer dessa krav, skulle det kräva omfattande vägledning från Kemikalieinspektionen och bli alltför resurskrävande för myndigheten. Det finns en liknande problematik för varor, eftersom kraven på primärleverantörer och distributörer skiljer sig åt inom de rättsakter som reglerar CE-märkning. Kommuner har erfarenheter av att kontrollera att en vara är försedd med CE-märkning men inte av kontroll av den tekniska dokumentation och bedömning av överensstämmelse som ligger till grund för CE-märkningen. Detta beror på att endast tillverkare – aktörer som i nuläget inte kontrolleras av kommunerna – omfattas av dessa krav. Om en överenskommelse ska avse sådana krav som kommunen tidigare inte har kontrollerat, bör överenskommelsen föregås av en bedömning av om det är lämpligt att nämnden ges ansvar för kontrollen av de aktuella kraven och vilken möjlighet Kemikalieinspektionen har att ge vägledning.

Kommunernas förutsättningar att kontrollera att kemiska produkter och varor uppfyller kraven i viss unionslagstiftning på kemikalieområdet bör vara avgörande för vilka uppgifter som omfattas av en överenskommelse. En överenskommelse skulle även kunna innebära att en kommun och Kemikalieinspektionen inom

ramen för ett gemensamt projekt gör kontroller av kemiska produkter och varor hos en viss aktör eller typ av aktörer.

## **5.5 Kommuner som har ingått en överenskommelse om marknadskontroll av varor ska kunna begära kostnadsfria prover**

**Förslag:** Om en överenskommelse om marknadskontroll omfattar kontroll av varor, ska den kommunala nämnden ha befogenhet att begära kostnadsfria prover från de aktörer som omfattas av överenskommelsen.

**Skälen för förslaget:** I avsnitt 7.1 föreslås att regeringen eller den myndighet som regeringen föreskriver ska kunna begära kostnadsfria prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor ska gälla inte bara myndigheter som utövar tillsyn enligt miljöbalken utan även myndigheter som utför kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar. Vidare föreslås att länsstyrelsen och den kommunala nämnden ska kunna begära kostnadsfria prover av kemiska produkter och biotekniska organismer vid kontroll enligt EU:s marknadskontrollförfordning.

Om en överenskommelse mellan en marknadskontrollmyndighet och en kommun omfattar kontroll av varor enligt 14 kap. miljöbalken, bör den kommunala nämnden även ha rätt att kräva kostnadsfria prover av sådana varor från de aktörer som omfattas av överenskommelsen.

## 6 Regeringen ska kunna meddela föreskrifter om kommuners genomförande av tillsyn och kontroll

**Förslag:** Regeringen ska få meddela föreskrifter om hur kommunerna ska planera, genomföra och utvärdera tillsynen enligt miljöbalken. Bemyndigandet ska gälla även för kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar.

**Skälen för förslaget:** Kommunerna utför en viktig del av tillsynen och kontrollen av miljölagstiftningen. Utgångspunkten är att kommunerna själva bestämmer hur deras tillsyns- och kontrollverksamhet ska organiseras och hur de ska genomföra sitt åtagande. Kommunernas självbestämmande inskränks bland annat av den detaljreglering som har utvecklats på EU-nivå i fråga om utförande av kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar.

Kommunerna är i egenskap av behöriga myndigheter enligt EU:s kontrollförfordning bundna av bestämmelserna om genomförande av offentlig kontroll i den förordningen. Av artikel 9.3 i förordningen följer till exempel att kommunerna enligt huvudregeln ska utföra offentlig kontroll utan föranmälan. Av artikel 10.3 följer att kommunerna ska upprätta en förteckning över de aktörer som de är ansvariga för att kontrollera och att de ska hålla förteckningen uppdaterad. Att kommunerna ska genomföra kontroll i enlighet med dessa bestämmelser följer alltså av att kommunerna enligt bestämmelser i miljötillsynsförordningen är utsedda till behöriga myndigheter enligt EU:s kontrollförfordning.

Kommunerna är inte marknadskontrollmyndigheter enligt EU:s marknadskontrollförordning och bestämmelserna i den förordningen riktar sig alltså inte direkt till kommunerna. Kommunerna utför dock en del av marknadskontrollen och för att Sverige ska uppfylla kraven i EU-rätten måste kommunerna följa de bestämmelser om utförande av kontrollen som finns i EU:s marknadskontrollförordning. I miljötillsynsförordningen anges därför att kommunerna har det ansvar som en marknadskontrollmyndighet har enligt vissa artiklar i förordningen (2 kap. 32 c §). Det innebär bland annat att kommunerna ska följa en riskbaserad metod vid utförandet av kontrollen med beaktande av de faktorer som anges i artikel 11.3 i EU:s marknadskontrollförordning. Kommissionen får i vissa fall anta genomförandeakter med bland annat enhetliga villkor för marknadskontrollmyndigheternas kontroller och bestämmelser om hur ofta kontroller ska utföras samt hur många prover som ska kontrolleras när det gäller vissa produkter eller produktkategorier. I den utsträckning dessa genomförandeakter även kommer gälla för produkter som kommunen ansvarar för kontrollen av behöver bestämmelserna vara tillämpliga även när kommunerna utför uppgifter som är marknadskontroll.

Enligt 26 kap. miljöbalken ska myndigheter som utför kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning utföra kontrollen på eget initiativ eller, i nödvändig utsträckning, efter anmälan (32 §). Regeringen får meddela föreskrifter om skyldigheter för en kommun som ska utföra kontroll enligt förordningen att lämna upplysningar om kontrollen till en marknadskontrollmyndighet. Regeringen har föreskrivit att den kommunala nämnd som ska utföra kontroll senast den 31 januari varje år till den ansvariga marknadskontrollmyndigheten ska redovisa en utvärdering av verksamheten (1 kap. 12 a § miljötillsynsförordningen).

Miljötillsynsförordningen innehåller även skyldigheter för myndigheter som utövar tillsyn eller utför kontroll att bland annat göra behovsutredningar, föra register över de tillsynsobjekt som behöver återkommande tillsyn och utvärdera tillsyns- eller kontrollverksamheten. Skyldigheterna riktar sig även till kommunerna.

Regeringen har i ett tidigare lagstiftningsärende bedömt att den, med stöd av 26 kap. 3 § första stycket miljöbalken, kan meddela

tillämpningsföreskrifter om hur tillsynen enligt balken ska utövas och meddela tillämpningsföreskrifter som kompletterar EU:s kontrollförordningar (prop. 2019/20:137 s. 54–55).

Att regeringen med stöd av 26 kap. 3 § första stycket kan föreskriva att kommuner ska utöva tillsyn framstår som klart. Det är dock inte tydligt att regeringen med stöd av det bemyndigandet får meddela föreskrifter om *hur* kommunerna ska organisera och genomföra tillsynen eller kontrollen. Föreskrifter som innebär en begränsning eller styrning av hur kommuner ska utföra tillsyn enligt miljöbalken eller kontroll enligt EU:s kontrollförordningar skulle i många fall kunna anses innebära skyldigheter för kommuner som inte heller kan anses vara verkställighetsföreskrifter. Föreskrifter om sådana skyldigheter för kommunerna kräver stöd i lag (8 kap. 2 § första stycket 3 regeringsformen).

För att säkerställa en enhetlig och effektiv tillsyn enligt miljöbalken bör regeringen kunna meddela föreskrifter om hur kommunerna ska planera, genomföra och utvärdera tillsynen. En ökad styrning av kommunernas tillsyns- och kontrollverksamhet motiveras ytterligare av behovet av att säkerställa att Sverige uppfyller sina EU-rättsliga förpliktelser. Det bör därför införas ett uttryckligt bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om hur kommuner ska planera, genomföra och utvärdera tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförordningar.

Sådana föreskrifter bör kunna innebära krav på att kommunerna ska göra utredningar av behovet av tillsyn, föra register över tillsynsobjekt, att tillsynsbesök ska göras med vissa intervall och att kommunerna ska lämna underrättelser till statliga tillsynsmyndigheter och följa upp och utvärdera tillsyns- eller kontrollverksamheten.

I enlighet med principen om EU-rättens företräde ska sådana föreskrifter inte tillämpas i strid med EU:s kontrollförordningar.

## 7 Möjligheten för myndigheter att få kostnadsfria prover och ersättning för analyskostnader utökas

### 7.1 Kostnadsfria prover ska kunna begäras även vid kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning

**Förslag:** Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om skyldighet för den som saluför, överlåter eller till eller från Sverige för in eller ut en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara att lämna de prover som behövs för kontrollen enligt EU:s marknadskontrollförordning.

Kemikalieinspektionen och Läkemedelsverket ska inom sina ansvarsområden kunna begära kostnadsfria prover av kemiska produkter, biotekniska organismer eller varor vid kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning. Läkemedelsverket ska även kunna begära prover av tatueringsfärger vid tillsyn enligt miljöbalken eller kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning.

Länsstyrelsen och den kommunala nämnden ska inom sina ansvarsområden kunna begära kostnadsfria prover av kemiska produkter och biotekniska organismer vid kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning.

## Skälen för förslaget

### *Föreskrifter om kostnadsfria prover*

I 26 kap. miljöbalken finns bestämmelser om myndigheters möjlighet att begära kostnadsfria prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor. Regeringen får meddela föreskrifter om skyldighet för den som saluför, överlåter eller till eller från Sverige för in eller ut en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara att lämna de prover som behövs för tillsynen (22 a §). Den som har lämnat ett prov efter föreläggande från en tillsynsmyndighet ska ha rätt till ersättning för provet, om det finns särskilda skäl (22 b § 1). Särskilda skäl för att en verksamhetsutövare ska få ersättning för ett prov kan vara att varan eller produkten är särskilt dyr eller att tillsynsmyndigheten har begärt fler prov än vad som är normalt (prop. 2009/10:167 s. 37).

Vissa bestämmelser om tillsyn i 26 kap. miljöbalken gäller även vid kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar (se 30 och 32 §§). Bestämmelserna i miljöbalken kompletterar kontrollförfordningarna. Förfordningarnas bestämmelser om befogenheter för kontrollmyndigheterna är direkt tillämpliga i Sverige och gäller framför nationella bestämmelser. Bestämmelserna i miljöbalken ger kontrollmyndigheterna nödvändiga befogenheter men kontrollen ska ske i enlighet med bestämmelserna i förfordningarna.

Enligt EU:s kontrollförfordning ska aktörer i den utsträckning det är nödvändigt för att utföra offentlig kontroll eller annan offentlig verksamhet ge de behöriga myndigheterna tillgång till bland annat varor under sin kontroll (artikel 15). Bestämmelserna i 26 kap. miljöbalken om rätt till ersättning för prov gäller även för prov som har lämnats enligt EU:s kontrollförfordning (32 § 4).

I EU:s marknadskontrollförfordning saknas en uttrycklig reglering om rätt för myndigheter att få kostnadsfria prover. Medlemsstaterna ska dock tilldela marknadskontrollmyndigheterna befogenhet att skaffa varuprover, att inspektera varuproverna och att demontera dem i syfte att identifiera bristande överensstämmelse och få bevis (artikel 14). Bemyndigandet i 26 kap. miljöbalken om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att lämna de prover som behövs för tillsynen är inte tillämpligt vid kontroll enligt EU:s marknadskontrollförfordning. Det finns i dag ingen möjlighet för

myndigheter som utövar marknadskontroll att förelägga någon att lämna kostnadsfria prover.

Möjligheten att förelägga om kostnadsfria prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor är ett viktigt instrument i myndigheternas tillsyn och bör kunna tillämpas även vid myndigheters marknadskontroll. En sådan rätt är förenlig med och rymms inom de befogenheter som medlemsstaterna ska ge marknadskontrollmyndigheter enligt EU:s marknadskontrollförordning. Rätten att begära kostnadsfria prover bör därför gälla även för myndigheter som inom miljöbalkens tillämpningsområde utför kontroll av produkter i enlighet med EU:s marknadskontrollförordning. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför få meddela föreskrifter om skyldighet för den som saluför, överlåter eller till eller från Sverige för in eller ut en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara att lämna de prover som behövs för kontrollen enligt EU:s kontrollförordning.

Eftersom de behöriga myndigheterna med stöd av EU:s kontrollförordning kan begära prover ska bestämmelsen om detta, i enlighet med principen om EU-rättens företräde, tillämpas före tillsynsbestämmelserna i miljöbalken. Bemyndigandet om myndigheters möjlighet att förelägga om prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor kommer därför i praktiken inte vara tillämpligt vid kontroll enligt EU:s kontrollförordning.

*Kemikalieinspektionen, Läkemedelsverket, länsstyrelsen och den kommunala nämnden bör kunna begära kostnadsfria prover vid marknadskontroll*

Regeringen har meddelat föreskrifter om skyldighet för den som saluför, överlåter eller till eller från Sverige för in eller ut en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara att lämna de prover som behövs för tillsynen enligt miljöbalken. Kemikalieinspektionen får förelägga den som tillhandahåller en kemisk produkt, en bioteknisk organism eller en vara på marknaden att lämna de prover som behövs för tillsynen (1 kap. 25 § miljötillsynsförordningen). Läkemedelsverket får förelägga om sådana prover avseende kosmetiska produkter och vissa varor (26 §). Länsstyrelsen och den kommunala nämnden får förelägga om prover av kemiska produkter och



biotekniska organismer (27 §). Fördelningen av tillsyns- och kontrollansvaret framgår av 2 kap. miljötillsynsförordningen.

I enlighet med förslaget att rätten att begära kostnadsfria prover även ska gälla vid kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning bör Kemikalieinspektionen, Läkemedelsverket, länsstyrelsen och den kommunala nämnden få rätt att inom sina ansvarsområden begära de prover som behövs för marknadskontrollen.

Läkemedelsverket har sedan 2022 ansvaret för tillsynen enligt miljöbalken i fråga om blandningar som är avsedda att användas vid tatuering enligt förordningen (2012:503) om tatueringsfärger och är marknadskontrollmyndighet. Verket utövar också kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning över att produkter överensstämmer med kraven på blandningar som används vid tatuering i post 75 i bilaga XVII till Reach-förordningen (2 kap. 23 § miljötillsynsförordningen). Möjligheten att begära prover är ett viktigt medel för en tillsyns- och marknadskontrollmyndighet. Läkemedelsverket bör därför ges rätt att begära prover även vid tillsyn eller kontroll av blandningar som är avsedda att användas vid tatuering.

## 7.2 Skyldigheten att ersätta en myndighets kostnader för provtagning förenklas och utvidgas

**Förslag:** En kommunal eller statlig myndighet ska kunna besluta att kostnader för provtagning och undersökning av ett prov av en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara i samband med tillsyn enligt miljöbalken eller kontroll enligt EU:s kontrollförordningar ska ersättas av den vars verksamhet provtagningen avser, om inte särskilda skäl talar emot det. Möjligheten att kräva ersättning för kostnader ska gälla oavsett om provet har köpts in av myndigheten eller lämnats till myndigheten efter föreläggande.

**Skälen för förslaget:** Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela forskrifter om skyldigheten att lämna prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor som behövs för tillsynen enligt miljöbalken (26 kap. 22 a § miljöbalken). I avsnitt 7.1 föreslås att bemyndigandet ska gälla även prover som behövs för kontrollen enligt EU:s marknadskontroll-

förordning. En myndighet som utövar tillsyn enligt miljöbalken i syfte att säkerställa att balken, bestämmelser som meddelats med stöd av balken samt EU-förordningar och bestämmelser som genomför EU-direktiv inom balkens tillämpningsområde följs kan som ett led i tillsynen även köpa in prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor. I 26 kap. miljöbalken finns även bestämmelser om att en tillsyns- eller kontrollmyndighet får köpa kemiska produkter, biotekniska organismer och varor under dold identitet (testköp) om det är nödvändigt för att skydda människors hälsa och miljön (28 och 32 §§).

Inom ramen för tillsynen behöver tillsynsmyndigheten ofta analysera den produkt som har lämnats eller köpts in. En statlig myndighets kostnader för provtagning och undersökning av prov i samband med tillsyn i fråga om kemiska produkter, biotekniska organismer och varor ska ersättas av den vars verksamhet provtagningen avser, se 8 kap. 2 § förordningen (1998:940) om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken. Den som har lämnat ett prov efter föreläggande om det från en tillsynsmyndighet, behöver dock inte ersätta kostnaderna för provtagning och undersökning av provet om det finns särskilda skäl (26 kap. 22 b § 2 miljöbalken). Enligt förarbetena kan särskilda skäl vara att undersökningen visar att verksamhetsutövaren följt gällande bestämmelser för den kemiska produkten, organismen eller varan eller att kostnaden för analysen uppgår till höga belopp (prop. 2009/10:167 s. 37).

Ersättningsskyldigheten i förordningen om avgifter för provning och tillsyn enligt miljöbalken är till sin ordalydelse inte begränsad till situationen att provet har lämnats efter ett föreläggande. Bestämmelsen i miljöbalken om när ersättning inte behöver lämnas är dock begränsad till den situationen. Principerna om ersättningsskyldighet för en myndighets analyskostnader skiljer sig därför åt beroende på om myndigheten har köpt in ett prov eller begärt att en näringsidkare lämnar ett kostnadsfritt prov. Bestämmelsen i förordningen om avgifter för provning och tillsyn är inte tillämplig när det gäller kontroll enligt EU:s kontrollförordningar.

EU:s kontrollförordningar bygger på tanken att en näringsidkare ska ersätta kostnader för provtagning och undersökning i de fall en analys av en vara eller en produkt visar att varan eller produkten inte överensstämmer med kraven i gällande lagstiftning. Bestämmelserna

i 26 kap. miljöbalken som gäller i de fall en näringsidkare har lämnat ett kostnadsfritt prov ger uttryck för samma princip.

Det är rimligt att principerna för ersättningsskyldighet är desamma oavsett om en myndighet har köpt in ett prov eller begärt att få ett kostnadsfritt prov. Samma principer bör också gälla vid tillsyn enligt miljöbalken och vid kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar och oavsett om tillsynen eller kontrollen utförs av en statlig eller kommunal myndighet.

En näringsidkare bör därför vara skyldig att ersätta en myndighet för kostnader för provtagning och undersökning i samband med tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar, om kontrollen visar att produkten inte överensstämmer med gällande krav.

Regleringen bör utformas så att en myndighets kostnader för provtagning och undersökning av prov i samband med tillsyn i fråga om kemiska produkter, biotekniska organismer och varor ska ersättas av den vars verksamhet provtagningen avser om inte särskilda skäl talar emot det. Den bör vara tillämplig på en myndighets kostnader för provtagning och undersökning av ett prov som köpts in, öppet eller dolt, samt av ett prov som myndigheten har fått efter föreläggande. Regleringen bör gälla även vid kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar.

Liksom när det gäller den nuvarande skyldigheten att ersätta en myndighets analyskostnader avseende prov som har lämnats efter föreläggande, bör särskilda skäl kunna vara att undersökningen visar att verksamhetsutövaren följt gällande bestämmelser för den kemiska produkten, organismen eller varan eller att kostnaden för analysen uppgår till höga belopp (jfr prop. 2009/10:167 s. 37).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta om avgifter för marknadskontroll enligt EU:s marknadskontrollförfordning, se 2 § lagen (2014:140) med bemyndigande att meddela vissa föreskrifter om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn. En kommun får meddela föreskrifter om sådana avgifter när det gäller en kommunal myndighets verksamhet. I och med att det i miljöbalken kommer att finnas bestämmelser om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader för undersökning och analys av prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor kommer bemyndigandet i lagen med bemyndigande att

meddela vissa föreskrifter om marknadskontroll av varor och annan närliggande tillsyn inte att vara relevant i detta avseende.

### 7.3 Myndigheter ska ges rätt att begära ersättning för testköp

**Förslag:** En tillsynsmyndighet ska, om inte särskilda skäl talar emot det, få besluta att en näringsidkare från vilken myndigheten har gjort ett s.k. testköp av en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara ska ersätta myndigheten för vad den betalat. Rätten att besluta om ersättning ska gälla även för testköp som gjorts som ett led i kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar.

**Skälen för förslaget:** Tillsynsmyndigheter har möjlighet att köpa kemiska produkter, biotekniska organismer och varor under dold identitet (testköp), om det är nödvändigt för att skydda människors hälsa eller miljön (26 kap. 28 § miljöbalken). Ett testköp får endast göras i syfte att kontrollera att föremålet för köpet uppfyller gällande krav för sådant skydd i balken, föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, eller EU-förordningar inom balkens tillämpningsområde. Näringsidkaren ska underrättas om testköpet och resultatet av det så snart det kan ske utan att köpet förlorar sin betydelse. Regleringen gäller även för myndigheter som utför kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar (se 32 §).

Myndigheter som utför tillsyn enligt miljöbalken eller kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar kan i dag inte återkräva kostnaden för testköp från den som provet har köpts av. Om en myndighet i stället förelägger ett företag att lämna ett prov, är det dock normalt företaget som får bekosta detta. En myndighet som har begärt ett kostnadsfritt prov ska ersätta den som har lämnat provet endast om det finns särskilda skäl för det (22 b § 1). Särskilda skäl för att en verksamhetsutövare ska få ersättning för ett prov kan vara att varan eller produkten är särskilt dyr eller att tillsynsmyndigheten har begärt fler prov än vad som är normalt (prop. 2009/10:167 s. 37). I avsnitt 7.1 föreslås att en myndighet ska få förelägga om prover om kemiska produkter, biotekniska organismer och varor även vid kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar.

Myndigheter bör, om inte särskilda skäl talar mot det, ha rätt att återkräva kostnader för testköp av en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara. Detsamma bör gälla för myndigheter som inom miljöbalkens tillämpningsområde utövar kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar. Samma regler bör gälla oberoende av om det är en statlig eller kommunal myndighet som utöver tillsynen eller kontrollen. En sådan ordning bidrar till enhetlighet och förutsägbarhet när det gäller kostnadsansvaret för dem som omfattas av tillsynen eller kontrollen. Det bidrar även till myndigheternas möjlighet att få full täckning för kostnader de har i samband med kontroll av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor. Det finns däremot inte skäl att ge myndigheter rätt att kräva ersättning för ett köp av en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara som en myndighet har gjort öppet eftersom myndigheten då hade kunnat utnyttja möjligheten att förelägga om ett prov.

Tillsynsmyndigheten bör därför ha möjlighet att, om inte särskilda skäl talar emot det, besluta att näringsidkaren ska ersätta myndigheten för vad den har betalat för den kemiska produkten, biotekniska organismen eller varan vid testköpet. Detta bör gälla även vid kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar.

Liksom när det gäller myndigheters skyldighet att ersätta den som lämnat ett kostnadsfritt prov för provet, bör särskilda skäl för att företaget inte ska behöva stå för kostnaden vara att produkten är särskilt dyr eller att tillsynsmyndigheten har köpt fler prov än vad som är normalt (jfr prop. 2009/10:167 s. 37).

## 8 Ikraftträdande

**Förslag:** Författningsändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2026.

**Skälen för förslaget:** Ändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt, vilket bedöms vara den 1 juli 2026.

## 9 Konsekvenser

I detta avsnitt beskrivs vilka problem författningsförslagen avser att lösa och vilka effekter förslagen kommer att få för berörda aktörer. Konsekvensutredningen har tagits fram med utgångspunkt i vad som anges i 5 och 6 §§ förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar och med vägledning av vad som anges i 7–11 §§ i den förordningen.

### 9.1 Problemen och vilken förändring som eftersträvas

#### **Överlåtelse av tillsynsansvar från en kommun till en statlig tillsynsmyndighet**

Kommuners ansvar för tillsyn enligt miljöbalken omfattar en stor variation av tillsynsobjekt. Det ställer höga krav på kommunerna. Samtidigt finns det skillnader i kommunernas förutsättningar att utöva tillsyn enligt nu gällande bestämmelser. Skillnaderna kan bero på omständigheter som gäller ett specifikt tillsynsobjekt eller en viss typ av tillsynsobjekt inom kommunen, eller kommunernas möjlighet att upprätthålla den kompetens som behövs för tillsynen. Förslaget om att regeringen ska få meddela föreskrifter om att tillsynen för ett visst objekt får flyttas från en kommun innebär att en statlig tillsynsmyndighet, under vissa förutsättningar och i enlighet med de föreskrifter som regeringen meddelar, ska kunna ta över ansvar för tillsyn från en kommun som begär det. Förslaget syftar till att öka flexibiliteten i fördelningen av ansvar för tillsyn mellan statliga tillsynsmyndigheter och kommunerna och att därigenom bidra till en mer ändamålsenlig och resurseffektiv tillsyn. Reglerna är avsedda att tillämpas under vissa förutsättningar och

påverkar därmed inte grundprinciperna om hur ansvar för tillsyn enligt miljöbalken fördelas.

## **Överenskommelse om kommuners marknadskontroll**

I dag utförs kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning av statliga myndigheter och kommuner. Vissa centrala statliga myndigheter är utpekade som marknadskontrollmyndigheter och har ansvar för kontroll av alla aktörer som för in, tillverkar och säljer kemiska produkter eller varor i Sverige. Kommunerna är inte utpekade marknadskontrollmyndigheter. De har dock ansvar att utföra vissa uppgifter i förhållande till företag som säljer kemiska produkter eller varor som företagen har köpt av en annan importör eller tillverkare i Sverige. Kommunernas ansvar har avgränsats till kontroll av att vissa krav i EU-lagstiftningen, främst på kemikalieområdet, är uppfyllda. När en kommun har ansvar för tillsynen enligt miljöbalken för en viss verksamhet ska den också utföra kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning av att kemiska produkter, varor och förpackningar uppfyller krav i fråga om information vid tillhandahållande på marknaden, innehållsförteckning, märkning och utformning av förpackningar.

Kommunerna och de statliga marknadskontrollmyndigheterna kan ha ansvar att utföra kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning av produkter som saluförs av samma aktör, till exempel en distributör. För kommunerna kan detta leda till att de behöver lämna över kontrollen till marknadskontrollmyndigheten när det gäller vissa brister i hanteringen av de kemiska produkterna eller varorna. Detta kan leda till en ineffektiv kontroll som är negativ för både kommunerna och de företag som kontrolleras. Om kommunerna får möjlighet att kontrollera ytterligare krav och aktörer skulle det bidra till en mer enhetlig kontroll av berörda aktörer. Syftet med förslaget om att en marknadskontrollmyndighet ska kunna komma överens med en kommun om att kommunen ska utföra ytterligare kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning är alltså att skapa förutsättningar för en mer effektiv kontroll av sådana produkter som kommunen redan i dag utför kontroll av.

I dagsläget saknar kommuner möjlighet att begära kostnadsfria prover av varor. Flera kontroller av varor sker i dag genom projekt



där både marknadskontrollmyndigheten och kommunen genomför kontroll av ett företag. Om en kommun enligt en överenskommelse med en marknadskontrollmyndighet ska kontrollera varor, behöver kommunen ha befogenhet att begära in sådana prover genom ett föreläggande.

## **Reglering av kommuners tillsyn och kontroll**

Kommuner har ansvar för tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar inom ett stort antal områden. Utgångspunkten är att kommunerna bestämmer hur tillsynen och kontrollen ska organiseras och genomföras. Kommunernas självbestämmande påverkas bland annat av detaljerade regler om hur kontrollen av krav i EU-rätten ska utföras. Regeringen har meddelat föreskrifter om att kommuner vid kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar ska följa vissa bestämmelser i förordningarna. Det finns även andra bestämmelser som reglerar hur kommuner ska planera, genomföra och utvärdera tillsyn enligt miljöbalken. Det finns dock oklarheter om vilket bemyndigande regeringen har att meddela föreskrifter som påverkar kommunernas självbestämmande på detta sätt. Förslaget om att regeringen ska få möjlighet att meddela föreskrifter om kommuners planering, genomförande och utvärdering av tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar syftar till att säkerställa en enhetlig och effektiv tillsyn och kontroll inom miljöbalkens tillämpningsområde. Möjligheten att reglera kommuners tillsyn och kontroll motiveras även av behovet av att säkerställa att Sverige uppfyller de förpliktelser som följer av EU-rätten.

## **Kostnadsfria prover, ersättning för provtagning och undersökning av prov samt ersättning för testköp**

I dagsläget gäller myndigheternas befogenhet att begära kostnadsfria prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor endast vid tillsyn enligt miljöbalken. En stor del av lagstiftningen på kemikalieområdet utgörs av EU-lagstiftning, som också omfattas av EU:s marknadskontrollförfordning. Förslaget om att myndigheter som utför kontroll enligt EU:s marknadskontrollförfordning ska

kunna begära kostnadsfria prover av kemiska produkter och varor syftar till att skapa enhetlighet i de befogenheter som myndigheterna har vid tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar.

Skyldigheten att ersätta en statlig myndighets kostnader för provtagning och undersökning gäller i dagsläget endast verksamheter som är föremål för tillsyn enligt miljöbalken. Denna ersättningsskyldighet bör även gälla då motsvarande kostnader blir aktuella vid kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar, oavsett om tillsynen eller kontrollen utförs av en statlig eller kommunal myndighet. Principerna om ersättningsskyldighet för en myndighets analyskostnader skiljer sig åt beroende på om myndigheten har köpt in ett prov eller begärt att en näringsidkare lämnar ett kostnadsfritt prov. Samma princip om undantag bör i stället gälla alla som omfattas av ersättningsskyldigheten.

I dagsläget saknas möjlighet för myndigheter som utövar tillsyn enligt miljöbalken eller kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar att kräva ersättning för prover som har köpts in under dold identitet (testköp). Eftersom det är ett verktyg som myndigheterna kan använda vid sin tillsyn eller kontroll, bör samma ersättningsskyldighet gälla för testköp som när myndigheten har begärt att ett prov ska lämnas kostnadsfritt. Reglerna om i vilka fall en näringsidkare ska ha rätt till ersättning för ett prov som har lämnats efter föreläggande eller som en myndighet har fått genom testköp blir därmed desamma.

## **9.2 Konsekvenser om inga ytterligare åtgärder vidtas**

### **Överlåtelse av tillsynsansvar från en kommun till en statlig tillsynsmyndighet**

Enligt nu gällande regler kan ansvar för tillsyn flyttas från en statlig tillsynsmyndighet till en kommun men en statlig tillsynsmyndighet kan inte ta över ansvar för ett tillsynsobjekt från en kommun. Eftersom det i vissa fall skulle kunna vara motiverat att en statlig tillsynsmyndighet tar över ansvar för tillsyn över ett visst objekt som en kommun av olika anledningar inte kan utöva tillsyn över enligt gällande bestämmelser kan det leda till att sådana verksamheter inte kontrolleras i tillräcklig omfattning.

## **Överenskommelse om kommuners marknadskontroll**

Om möjligheten att ingå överenskommelser om kommuners ytterligare kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning inte införs kommer kommunernas kontroll fortsatt vara begränsad till en enklare granskning av att kemiska produkter, varor och förpackningar uppfyller kraven i unionslagstiftningen i fråga om information vid tillhandahållande på marknaden, innehållsförteckning, märkning och utformning av förpackningar. Marknadskontrollmyndigheterna kommer då även i fortsättningen att utföra all övrig kontroll som inte ingår i kommunernas ansvar. Den kompetens som finns hos vissa kommuner när det gäller annan kontroll än den som kommunerna gör i dagsläget kommer då inte att kunna tillvaratas i samma utsträckning.

## **Reglering av kommuners tillsyn och kontroll**

En avsaknad av reglering av regeringens möjlighet att meddela föreskrifter om kommuners tillsyn och kontroll kan bidra till skillnader i hur kommuner och statliga tillsynsmyndigheter utövar tillsyn och utför kontroll över samma typ av verksamheter och produkter. Utöver att tillsynen och kontrollen riskerar att bli ineffektiv och differentierad kan Sverige riskera att inte leva upp till de krav som följer av EU:s kontrollförordningar och annan harmoniserad lagstiftning inom miljöbalkens tillämpningsområde, om ingen åtgärd vidtas.

## **Kostnadsfria prover, ersättning för provtagning och undersökning av prov samt ersättning för testköp**

Så länge befogenheten att förelägga om kostnadsfria prover av kemiska produkter och varor för marknadskontrollen saknas, finns en skillnad mellan vilka medel myndigheterna kan använda vid tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförordning respektive kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning. Utan denna befogenhet kan marknadskontrollmyndigheterna, länsstyrelserna och kommunerna endast utföra sådana kontroller av kemiska produkter och varor som kräver närmare undersökning

efter öppna eller dolda köp. I dag måste detta finansieras med anslag och skattemedel. Eftersom resurserna för marknadskontrollen är begränsade, begränsas möjligheterna att göra de inköp som behövs för kontrollen.

Om inga åtgärder vidtas kommer reglerna om ersättnings-skyldighet när det gäller kostnaderna för provtagning och undersökning av prov fortsätta att vara olika för tillsyn enligt miljöbalken respektive kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar och beroende av hur myndigheten skaffat ett prov. Finansierings-principerna förblir då oenhetliga och beroende av vilket produktkrav som ska kontrolleras.

Om den nuvarande regleringen om ersättning för myndigheters kostnader för testköp kvarstår, saknas det möjlighet för myndigheterna att kräva ersättning för prover som har köpts in genom testköp. Om ersättning ska kunna krävas är myndigheten hänvisad till att förelägga företaget att lämna ett prov av en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara.

## **9.3 Alternativa lösningar**

### **Överlåtelse av tillsynsansvar från en kommun till en statlig tillsynsmyndighet**

Ett alternativ till de föreslagna författningsändringarna skulle vara att göra en mer övergripande omfördelning av ansvaret för tillsyn mellan statliga tillsynsmyndigheter och kommunerna. En sådan förändring av gällande regler är inte motiverad av det problem som de föreslagna författningsändringarna är avsedda att åtgärda och skulle inte uppnå syftet att öka flexibiliteten i fördelningen av tillsynsansvar.

### **Överenskommelse om kommuners marknadskontroll**

Ett alternativ till att införa regleringen om överenskommelser om kommuners kontroll enligt EU:s marknadskontrollförfordning skulle vara att utse kommunerna till marknadskontrollmyndigheter eller att utöka det ansvar som kommunerna har för kontrollen av produktkrav i den harmoniserade unionslagstiftningen inom

miljöbalkens tillämpningsområde. Det skulle innebära ett utvidgat ansvar för samtliga kommuner. Mot bakgrund av det problem som har identifierats är det inte lämpligt eller motiverat att göra en så omfattande förändring av kommuners ansvar för kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning. I linje med de överväganden som gjorts i tidigare lagstiftningsärenden om kommuners ansvar för kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning är det mer ändamålsenligt att införa ett flexibelt regelverk där de kommuner som har resurser och kunskap för att skapa en mer effektiv kontroll kan utföra sådan kontroll efter överenskommelse med en marknadskontrollmyndighet.

### **Reglering av kommuners tillsyn och kontroll**

Ett alternativ är att inte ändra nuvarande reglering. Tillsynsvägledande myndigheter kan då med stöd av befintliga bestämmelser i 26 kap. miljöbalken och miljötillsynsförordningen ge kommunerna stöd i hur tillsyn och kontroll ska utföras. Det stöd som kan ges genom tillsynsvägledning är dock inte tillräckligt för att säkerställa att tillsynen och kontrollen blir enhetlig och inte heller för att säkerställa att Sverige lever upp till de krav som följer av bland annat EU:s kontrollförordningar.

### **Kostnadsfria prover, ersättning för provtagning och undersökning av prov samt ersättning för testköp**

Ett alternativ till förslaget är att utöka myndigheternas anslag så att de i större utsträckning kan finansiera sina kostnader för öppna och dolda inköp, provtagning och undersökning av kemiska produkter, inklusive kosmetiska produkter, samt varor. En sådan ordning skulle dock inte vara förenlig med principen att myndigheter genom avgifter ska få full kostnadstäckning för sin tillsyns- och kontrollverksamhet. Liksom i fallet då en myndighet har begärt ett kostnadsfritt prov av en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara, är det mer lämpligt att den verksamhetsutövare som tillsynen eller kontrollen avser som huvudregel får stå för myndighets kostnader.

## 9.4 Berörda aktörer

Samtliga 21 länsstyrelser och 290 kommuner i Sverige berörs av förslagen. Av de statliga myndigheterna berörs framför allt Kemikalieinspektionen och Läkemedelsverket, och i viss utsträckning mark- och miljödomstolarna.

Om en statlig tillsynsmyndighet övertar ansvaret för tillsyn från en kommun, påverkar det företag eller andra enskilda som är ansvariga för tillsynsobjektet. Det är dock svårt att uppskatta hur många verksamhetsutövare och inom vilka områden som kan komma att påverkas av förslagen.

Även de företag som tillhandahåller sådana kemiska produkter och varor på marknaden som omfattas av marknadskontroll inom miljöbalkens tillämpningsområde berörs av förslagen. Det är i dag en stor mängd företag, allt ifrån dagligvarubutiker och drivmedelsstationer till detaljhandelsföretag som säljer kemiska produkter, inklusive kosmetiska produkter, och varor. Förslagen rör såväl små lokala butiker som stora varumarknader och företag som säljer enbart konsumentprodukter. De rör även företag som säljer produkter för industrin eller för professionellt bruk. Utöver dessa berörs även e-handlare utan egna butiker. Det är svårt att uppskatta exakt hur många företag det handlar om eftersom det inte finns fullständiga register. Tillgänglig statistik över företag utgår från så kallade SNI-koder som företagen själva registrerar sin verksamhet efter. Det kan leda till både överskattning och underskattning av antalet företag som är relevanta för kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning (Kemikalieinspektionens rapport 4/22 s. 30).

I den utsträckning som förslagen leder till ökade och mer effektiva tillsyns- och kontrollinsatser kan de beröra allmänheten och miljön genom att skyddsnivån upprätthålls i större utsträckning än tidigare.

## **9.5 Konsekvenser av förslagen**

### **Konsekvenser för företag**

#### **Överlåtelse av tillsynsansvar från en kommun till en statlig tillsynsmyndighet**

Förslaget om att regeringen ska få meddela föreskrifter om att en statlig tillsynsmyndighet får ta över av ansvar för tillsyn från en kommun syftar bland annat till att skapa större enhetlighet i tillsynen, vilket ger förutsättningar för konkurrens på mer lika nivå. Förslaget kan leda till konsekvenser för företag i den utsträckning som möjligheten för en statlig myndighet att överta tillsyn från en kommun utnyttjas och berör sådana tillsynsobjekt som företag är ansvariga för. Om ansvaret för ett tillsynsobjekt flyttas från en kommunal till en statlig myndighet, kan det leda till att den berörda verksamhetsutövaren får betala en annan tillsynsavgift än tidigare. Avgifter skiljer sig mellan olika kommuner och för olika verksamheter. Avgiften kan därför bli antingen lägre eller högre om en statlig tillsynsmyndighet tar över ansvaret för tillsynen. Det är därför svårt att uppskatta om och hur förslaget kommer påverka enskilda verksamhetsutövares kostnader och intäkter.

#### **Överenskommelse om kommuners marknadskontroll**

Om ett företag, efter en överenskommelse mellan en marknadskontrollmyndighet och en kommun, enbart kontrolleras av kommunen kan det bidra till positiva effekter i form av att kontrollen blir mer sammanhållen och effektiv. Det kan även leda till färre tillsyns- eller kontrollbesök, vilket innebär mindre tidsåtgång och lägre kostnader för företagen.

I den utsträckning som förslaget leder till ökad kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning kan det bidra till att utjämna eventuella konkurrensfördelar för de företag som säljer produkter som inte överensstämmer med lagstiftningen. Detta är en fördel för de företag som är nogra med, och lägger kostnader på, att följa befintlig lagstiftning som gäller produkterna.

Den kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning som kommunen i dag utför finansieras av avgifter som beslutas av kommunen och av kommunens egna skattemedel. Den kontroll som

en kommun ska utföra i enlighet med en överenskommelse med en marknadskontrollmyndighet kommer att finansieras på samma sätt. Avgifterna kan skilja sig åt mellan olika kommuner och det är därför svårt att uppskatta hur förslaget kan påverka enskilda företags kostnader för kontrollen.

## **Reglering av kommuners tillsyn och kontroll**

En ökad styrning av hur kommunerna ska planera, genomföra och utvärdera tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar syftar till att säkerställa enhetlig och effektiv tillsyn och kontroll. Detta kan medföra ökad förutsägbarhet och en mer enhetlig tillämpning av regler inom miljöbalkens tillämpningsområde, vilket vore positivt för berörda företag.

## **Kostnadsfria prover, ersättning för provtagning och undersökning av prov samt ersättning för testköp**

Förslaget kommer att medföra ökade kostnader för de företag som blir föremål för förelägganden om kostnadsfria prover som ett led i marknadskontrollmyndigheternas och kommunernas kontroll enligt EU:s marknadskontrollförfordning. Dessa kostnader gäller för de kemiska produkterna eller varorna, provlämnandet i sig och de administrativa kostnader som följer av detta förfarande, inklusive eventuella domstolsprocesser. Förslaget innebär att den som har lämnat ett sådant kostnadsfritt prov ska ha rätt till ersättning från myndigheten, om det finns särskilda skäl för det. Särskilda skäl för att en verksamhetsutövare ska få ersättning för ett prov kan vara att varan eller produkten är särskilt dyr eller att tillsynsmyndigheten har begärt fler prov än vad som är normalt.

Förslaget om att myndigheter som utövar tillsyn enligt miljöbalken eller utför kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar ska kunna begära ersättning för testköp av kemiska produkter, biotekniska organismer eller varor kommer att innebära ökade kostnader för de företag som blir föremål för sådana åtgärder. Huvudregeln blir, liksom när det gäller rätten för myndigheter att begära kostnadsfria prover, att företagen får stå för kostnaden för provet. Företag kommer dock inte att behöva återbetala



myndighetens kostnader för testköp, om produkten är särskilt dyr eller om myndigheten har köpt in fler prov än vad som är normalt.

Förslaget medför ökade kostnader för de företag som blir föremål för ersättningsskyldighet för kostnader för provtagning och undersökning av prov. Dessa kostnader gäller provtagningen i sig, analyskostnaderna och de administrativa kostnader som följer av detta förfarande, inklusive eventuella domstolsprocesser. Företagen ska dessutom inte behöva betala undersökningen av provet om det finns särskilda skäl för det.

## **Konsekvenser för staten**

### **Överlåtelse av tillsynsansvar från en kommun till en statlig tillsynsmyndighet**

Förslaget om att tillsynen för ett visst objekt flyttas från en kommun till en statlig tillsynsmyndighet syftar till att upprätthålla en effektiv tillsyn genom att underlätta för en kommun under vissa förutsättningar. Att en statlig tillsynsmyndighet övertar tillsynen över en viss verksamhet som kommunen annars har ansvar för kan initialt leda till ökade kostnader för staten. Huvudprincipen är att tillsynen ska finansieras genom avgifter från berörda verksamheter. Om regeringen meddelar föreskrifter om att länsstyrelsen kan ta över en kommuns tillsynsansvar i enlighet med förslagen, kommer länsstyrelsens möjlighet att ta ut avgifter för tillsyn över de olika tillsynsobjekt som kan bli aktuella för övertagande behöva ses över och kompletteras. Bestämmelserna om övertagande av en kommuns tillsynsuppgifter är avsedda och utformade för att tillämpas endast under särskilda omständigheter. Förslaget bedöms inte medföra ökade kostnader för staten.

### **Överenskommelse om kommuners marknadskontroll**

I de fall kommuner vill ingå en överenskommelse om att utföra ytterligare kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning medför det administrativa kostnader för den statliga marknadskontrollmyndigheten, eftersom den behöver hantera och besluta i frågan. Den kostnaden bedöms kunna hanteras inom ram.

Marknadskontrollmyndigheterna behöver även ha resurser för att följa upp överenskommelsen om marknadskontroll.

Om en överenskommelse ingås medför det att kommunen kommer att utföra vissa av de uppgifter som annars hade fallit på marknadskontrollmyndigheten, vilket gör att marknadskontrollmyndigheten kan minska resurserna när det gäller den kontrollen.

## **Reglering av kommuners tillsyn och kontroll**

Förslaget om att regeringen ska få meddela föreskrifter om hur kommuner ska planera, genomföra och utvärdera tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar är avsett att öka effektiviteten och enhetligheten i tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar. Detta är en förutsättning för Sverige ska kunna uppfylla sina EU-rättsliga åtaganden.

## **Kostnadsfria prover, ersättning för provtagning och undersökning av prov samt ersättning för testköp**

Möjligheten att begära kostnadsfria prover av kemiska produkter och varor påverkar främst de berörda marknadskontrollmyndigheterna. I denna del medför förslaget administrativa kostnader för beslut om prover och ersättning, liksom för det överprövningsförfarande som kan följa dessa beslut. Detsamma gäller vid beslut om ersättning för prover som har köpts in via testköp.

En positiv konsekvens blir att anslag inte längre behöver finansiera inköp av prover och analyskostnader, i de fall den enskilde aktören behöver stå för kostnaden. Det är dock svårt att uppskatta hur stor en eventuell kostnadsbesparing kan bli med den föreslagna ersättningsmodellen. Sannolikt blir besparingen begränsad. Vid föreläggande och fakturering ökar myndighetens personaladministrativa kostnader.

En annan positiv konsekvens med förslaget i den del som avser befogenheten att förelägga om varuprover, är att myndigheten kan få tillgång till produkter som endast säljs mellan företag och som

Kemikalieinspektionen därför inte kommer åt genom öppna eller dolda köp.

Förelägganden om varuprover och ersättningsfrågor som är kopplade till dessa och till beslut om ersättning för provtagning och undersökning av prov samt beslut om ersättning vid testköp kan överklagas till de fem mark- och miljödomstolarna, som har i uppgift att hantera överklaganden av beslut. Överlag överklagas relativt få beslut. Även om förslagen kan medföra en något ökad arbetsbörda bedöms kostnaderna kunna hanteras inom befintligt anslag.

## **Konsekvenser för kommuner**

### **Överlåtelse av tillsynsansvar från en kommun till en statlig tillsynsmyndighet**

Förslaget om att tillsynen för ett visst objekt ska kunna flyttas från en kommun till en statlig myndighet kan underlätta för en kommun under vissa förutsättningar. Det kan innebära att kommunen förlorar en intäkt från en tillsynsavgift men samtidigt bör kostnaderna för tillsynen minska. Det kan även innebära att kommunen kan fokusera sina resurser och kompetens på den övriga tillsyn som kommunen ska utföra inom miljöbalkens tillämpningsområde. Förslaget bedöms inte påverka det kommunala självbestämmandet eller kommunernas kostnader negativt.

### **Överenskommelse om kommuners marknadskontroll**

I de fall en kommun ingår en överenskommelse med en marknadskontrollmyndighet om att utföra ytterligare kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning kan det antas medföra högre arbetsinsatser för kommunen. Den berörda kommunen kan behöva ta fram eller revidera avgiftsuttaget för kontrollen och vidareutbilda personal och anpassa resurser efter det ökade uppdraget. Det förutsätts dock att möjligheten att ingå en överenskommelse om ytterligare marknadskontroll utnyttjas främst av de kommuner som redan har kompetensen för att utföra sådana uppgifter.

Om kommunen ingår en överenskommelse om att kontrollera primärleverantörer medför det stora fördelar, eftersom kommunen inte inledningsvis behöver försäkra sig om företagets roll i distributionskedjan för utvalda granskade produkter.

## **Reglering av kommuners tillsyn och kontroll**

Förslaget innebär att regeringen inom miljöbalkens tillämpningsområde får meddela föreskrifter som reglerar hur kommuner ska planera, genomföra och utvärdera tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar. Det föreslås inte några sådana föreskrifter i promemorian och inga ytterligare arbetsuppgifter tillkommer kommunerna. Den kommunala finansieringsprincipen aktualiseras därför inte.

De föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndigandet kommer att begränsa kommunernas handlingsutrymme att självständigt organisera den tillsyn och kontroll som kommunerna har ansvar för. Förslagen har därför påverkan på det kommunala självstyret. En sådan inskränkning får inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till förslagets syfte (14 kap. 3 § regeringsformen). Hur kommunerna ska utföra tillsyn och kontroll över de tillsynsobjekt som kommunerna har ansvar för regleras redan i miljöbalken, miljötillsynsförordningen och i EU-rätten. Förslaget innebär att regeringen ges ett uttryckligt bemyndigande att meddela föreskrifter som rör kommunernas planering, organisering och utvärdering av tillsynen och kontrollen. Syftet med förslagen är att säkerställa en effektiv tillsyn enligt miljöbalken och att Sverige uppfyller sina EU-rättsliga förpliktelser. Den inskränkning i det kommunala självstyret som förslaget medför är därför proportionerlig i förhållande till syftet med förslagen.

## **Kostnadsfria prover, ersättning för provtagning och undersökning av prov samt ersättning för testköp**

Skattemedel behöver inte längre finansiera inköp av prover och analyser i de fall den enskilde aktören behöver stå för kostnaden. Förslaget medför därför minskade administrativa kostnader för denna finansiering. Å andra sidan medför förslaget administrativa

kostnader för beslut om att begära kostnadsfria prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor och för beslut om ersättning för provtagning och undersökning av prov. Kostnader kan också uppstå vid överklaganden som kan följa på dessa beslut. Detsamma gäller vid beslut om ersättning för prover som har köpts in via testköp. Sammantaget bedöms arbetsbördan för kommunerna öka marginellt. Eventuellt ökade kostnader bör som utgångspunkt finansieras genom att kommunerna justerar sina avgifter för tillsynen eller kontrollen.

Om kommunen ingår en överenskommelse som innefattar behörighet att analysera varuprover, medför det ett tydligt bemyndigande för kommunen att genomföra och ta betalt för analysen.

## **Konsekvenser för allmänheten och miljön**

Förslagen syftar till att öka enhetligheten och effektiviteten i myndigheters tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar. En ökad tillsyn av verksamheter som påverkar miljön och människors hälsa samt kontroll av att kemiska produkter och varor uppfyller gällande produktkrav kan leda till positiva konsekvenser för miljön och att skyddsnivån för allmänheten upprätthålls i högre utsträckning.

## **9.6 Förslagets förenlighet med EU-rätten**

Förslagen överensstämmer med de skyldigheter som följer av Sveriges medlemskap i EU. Förslagen har delvis sin grund i EU:s kontrollförfordningar. Förslagen innebär en anpassning och kompletteringar till förordningarna. De föreslagna ändringarna går inte utöver de skyldigheter som följer av Sveriges EU-medlemskap.

## **9.7 Ikraftträdande och informationsinsatser**

Författningsändringarna föreslås träda i kraft så snart som möjligt, vilket bedöms vara den 1 juli 2026. Ingen särskild övergångstid behövs för genomförandet av förslagen.

Det bedöms inte finnas något behov av särskilda informationsinsatser med anledning av de föreslagna bestämmelserna.

Förslagen kan medföra ett behov av vägledning för de berörda kommunala myndigheterna. Detta kan ske genom det råd och stöd som de tillsynsvägledande myndigheterna ska ge till de myndigheter som inom miljöbalkens tillämpningsområde utövar tillsyn eller kontroll.

## **9.8 Utvärdering av förslagen**

De marknadskontrollmyndigheter som ingår en överenskommelse med en kommunal nämnd om att nämnden ska utföra ytterligare marknadskontrolluppgifter ska enligt förslaget regelbundet följa upp och utvärdera kontrollen.

Författningsförslagen i övrigt kan utvärderas inom ramen för gällande regler om de tillsynsvägledande myndigheternas ansvar för att utvärdera, följa upp och samordna tillsynen enligt miljöbalken och kontrollen enligt EU:s kontrollförfordningar.

## **9.9 Bemyndiganden**

Flertalet av författningsförslagen gäller nya bestämmelser i miljöbalken, bl.a. bemyndiganden för regeringen att meddela föreskrifter om att en statlig tillsynsmyndighet ska kunna överta ansvar för tillsyn från en kommun som begär det, hur kommuner ska utöva tillsyn enligt miljöbalken och kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar och om att myndigheter som utför kontroll enligt EU:s marknadskontrollförfordning ska få begära kostnadsfria prover av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor.

De förslag som gäller ändringar på förordningsnivå grundar sig på de föreslagna bemyndigandena i miljöbalken, befintliga bestämmelser i miljöbalken om att tillsyn och kontroll utövas av de statliga myndigheter och kommuner enligt föreskrifter som meddelas av regeringen (26 kap. 3 § första stycket och 31 §) och 8 kap. 7 § regleringsformen.

# 10 Författningskommentar

## Förslaget till lag om ändring i miljöbalken

### 26 kap.

3 § Tillsynen utövas av Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, försvarsinspektören för hälsa och miljö, länsstyrelsen, andra statliga myndigheter och kommunerna (tillsynsmyndigheter) enligt föreskrifter som meddelas av regeringen.

Bestämmelser om tillsyn finns också i lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Varje kommun utövar genom den eller de nämnder som fullmäktige bestämmer tillsyn inom kommunen över miljö- och hälsoskyddet enligt 9 kap., med undantag för sådan miljöfarlig verksamhet som kräver tillstånd, och över avfallshanteringen enligt 15 kap.

I paragrafen regleras bland annat vilka myndigheter som är tillsynsmyndigheter enligt miljöbalken och vilka verksamheter som kommunen ska utöva tillsyn över. Övervägandena finns i avsnitt 4.2.

Ändringen innebär att *fjärde stycket* utgår. En motsvarande reglering tas i stället in i 3 b §.

3 b § *Regeringen får meddela föreskrifter om att en statlig tillsynsmyndighet får*

1. *överlåta åt en kommun som begär det att i ett visst avseende utöva sådan tillsyn som annars skulle utövas av den statliga tillsynsmyndigheten, och*

2. *överta ansvaret från en kommun som begär det att i ett visst avseende utöva sådan tillsyn som annars skulle utövas av kommunen.*

*Första stycket 1 gäller inte tillsyn över verksamheter som utövas av Försvarsmakten, Fortifikationsverket, Försvarets materielverk eller Försvarets radioanstalt.*

Paragrafen, som är ny, innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om överlåtelse eller övertagande av tillsyn i förhållande till en kommun. Övervägandena finns i avsnitt 4.2.

*Första stycket 1* motsvarar hittillsvarande 3 § fjärde stycket första meningen.

Bemyndigandet i *första stycket 2* är nytt och ger regeringen möjlighet att meddela föreskrifter om att en statlig tillsynsmyndighet får överta ansvaret från en kommun som begär det att i ett visst avseende utöva sådan tillsyn som kommunen annars skulle utöva.

Övertagandet av tillsyn från en kommun till en statlig tillsynsmyndighet kan avse miljö- och hälsoskyddet enligt 9 kap., inklusive sådan miljöfarlig verksamhet som inte kräver tillstånd, och avfallshanteringen enligt 15 kap., som kommunen har tillsynsansvar enligt 3 § tredje stycket. Övertagandet kan även avse tillsyn över sådana verksamheter som kommunen har ansvar för enligt bestämmelser som har meddelats på förordningsnivå.

Avgörande för om en statlig tillsynsmyndighet ska överta en kommuns tillsynsansvar är dels tillsynsobjektens karaktär och hälso- och miljöpåverkan, dels vilka förutsättningar kommunen respektive den statliga myndigheten har att utföra tillsynen. Övertagandet av tillsynsansvaret från en kommun bör främst bli aktuellt för länsstyrelsen.

*Andra stycket* motsvarar hittillsvarande 3 § fjärde stycket andra meningen.

**4 §** *Om en kommun har begärt att få överlåta eller ta över tillsynen enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 3 b § och den tillsynsmyndighet som avses där bedömer att tillsynen inte bör överlåtas eller övertas i enlighet med begäran, ska tillsynsmyndigheten på kommunens begäran med eget yttrande överlämna ärendet till regeringen för avgörande.*

Tillsynsmyndigheten får återkalla överlåtelsen av tillsyn till en kommun. Tillsynsmyndigheten ska återkalla överlåtelsen om kommunen ändrar sin nämndorganisation så att den strider mot 6 kap. 7 § andra stycket kommunallagen (2017:725). *Om regeringen har beslutat om överlåtelsen, är det regeringen som ska besluta om återkallelse.*

*Tillsynsmyndigheten får återlämna ansvaret för tillsyn som den har övertagit från en kommun. Om kommunen motsätter sig att tillsynen återgår till kommunen, ska tillsynsmyndigheten med eget yttrande överlämna ärendet*



*till regeringen för avgörande. Om regeringen har beslutat om övertagandet, är det regeringen som ska besluta om återlämnande.*

I paragrafen finns bestämmelser om överlåtelse eller övertagande av tillsyn. Övervägandena finns i avsnitt 4.3 och 4.4.

I *första stycket* ändras hänvisningen till 3 § till 3 b §. Det är en följd av den ändring som föreslås i 3 § och nya 3 b §. Det förtydligas att överlåtelse eller övertagande av tillsyn görs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 3 b §. Ändringarna innebär även att regleringen av hur situationer av oenighet mellan en kommun och en statlig tillsynsmyndighet ska hanteras gäller även i fråga om övertagande av tillsynsansvar enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 3 b första stycket 2.

Enligt *tredje stycket*, som är nytt, får tillsynsmyndigheten återlämna ansvaret för tillsyn som den har tagit över från en kommun. Detta kan vara aktuellt om de förutsättningar som föranledde övertagandet har ändrats, jfr författningskommentaren till 3 b §. Utgångspunkten bör vara att den statliga tillsynsmyndigheten och kommunen är överens om att ansvaret för tillsynen ska återgå till kommunen. Om den statliga tillsynsmyndigheten anser att tillsynen ska återlämnas och kommunen motsätter sig detta, ska ärendet avgöras av regeringen.

Övriga ändringar är redaktionella.

**4 a §** *Regeringen får meddela föreskrifter om hur kommunerna ska planera, genomföra och utvärdera tillsynen enligt detta kapitel.*

Paragrafen, som är ny, innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om hur kommunerna ska planera, genomföra och utvärdera tillsynen. Övervägandena finns i avsnitt 6.

Föreskrifterna kan avse skyldighet för kommunerna att göra utredningar av tillsynsbehovet inom kommunens ansvarsområde, att föra register över tillsynsobjekt, att tillsynsbesök ska ske med vissa intervall samt att kommunerna ska lämna underrättelser till centrala tillsynsmyndigheter och följa upp och utvärdera tillsynsverksamheten.

**22 §** Den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön eller den som annars är skyldig att avhjälpa en olägenhet från sådan verksamhet är skyldig

att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen. Detsamma gäller den som upplåter en byggnad för bostäder eller för allmänna ändamål, om det finns skäl att anta att byggnadens skick medför olägenheter för människors hälsa. Om det är lämpligare, får tillsynsmyndigheten i stället besluta att en sådan undersökning ska utföras av någon annan och utse någon att göra undersökningen.

Om inte *något* annat följer av 22 c §, ska den som är skyldig att utföra undersökningen ersätta kostnaderna för en undersökning som någon annan utsetts att göra med det belopp som tillsynsmyndigheten fastställer.

Beslut om undersökning får förenas med förbud att överlåta den berörda fastigheten eller annan egendom till dess undersökningen är slutförd.

I paragrafen regleras en skyldighet för den som bedriver verksamhet eller vidtar åtgärder som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön att göra undersökningar av verksamheten och dess verkningar eller att ersätta kostnader förenade med undersökningar som vidtas av någon annan än verksamhetsutövaren.

I *andra stycket* ändras hänvisningen till 22 b § till 22 c §. Det är en följd av ändringarna i 22 b § och den nya 22 c §.

Enligt första stycket kan en tillsynsmyndighet utse någon annan än verksamhetsutövaren att utföra en undersökning av verksamheten som behövs för tillsynen. Enligt andra stycket är verksamhetsutövaren då skyldig att ersätta kostnaderna för undersökningen med det belopp som tillsynsmyndigheten har fastställt. I 22 c § begränsas ansvaret för att ersätta kostnader. Om 22 c § är tillämplig gäller alltså den paragrafen i stället för förevarande bestämmelse.

**22 b §** Den som har lämnat ett prov enligt föreskrifter *som har meddelats* med stöd av 22 a § ska ha rätt till ersättning för provet från den myndighet som provet lämnats till, om det finns särskilda skäl för det.

Paragrafen reglerar rätten till ersättning för den som enligt föreskrifter meddelade av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer har lämnat ett prov av en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara.

Ändringen innebär att andra punkten tas bort. En motsvarande bestämmelse införs i stället i 22 c §, se författningskommentaren till den paragrafen.

*22 c § En myndighets kostnader för provtagning och undersökning av prov i samband med tillsyn i fråga om kemiska produkter, biotekniska organismer och varor ska ersättas av den vars verksamhet provtagningen avser, om det inte finns särskilda skäl mot det.*

Paragrafen, som är ny, reglerar skyldigheten för den vars verksamhet provtagningen avser att ersätta en myndighet för dess kostnader för provtagning och undersökning i samband med tillsyn i fråga om kemiska produkter, biotekniska organismer och varor. Den motsvarar delvis hittillsvarande 22 b § 2. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

Den vars verksamhet provtagningen avser ska ersätta myndigheten om inte särskilda skäl talar emot det. Detta gäller oberoende av om det är en statlig eller kommunal myndighet som utför analysen. Det gäller också oavsett hur myndigheten har fått provet, genom öppet köp eller dolt köp enligt 28 §, eller efter ett föreläggande i enlighet med bestämmelser som har meddelats med stöd av 22 a §.

Särskilda skäl som talar emot ersättningsskyldighet kan vara att undersökningen visar att verksamhetsutövaren följt gällande bestämmelser för den kemiska produkten, biotekniska organismen eller varan. Andra skäl kan vara att myndigheten har köpt eller begärt ett stort antal prov av samma kemiska produkt, biotekniska organism eller vara eller att kostnaden för undersökningen av provet uppgår till höga belopp.

**28 §** Om det är nödvändigt för att skydda människors hälsa eller miljön får tillsynsmyndigheten köpa kemiska produkter, biotekniska organismer och varor under dold identitet (testköp).

Ett testköp får endast göras i syfte att kontrollera att föremålet för köpet uppfyller gällande krav för sådant skydd i

1. denna balk,
2. föreskrifter som har meddelats med stöd av balken, eller
3. EU-förordningar inom balkens tillämpningsområde.

Näringsidkaren ska underrättas om testköpet och resultatet av det så snart det kan ske utan att köpet förlorar sin betydelse.

*Tillsynsmyndigheten får i enskilda fall besluta om att näringsidkaren ska ersätta myndigheten för vad som har betalats för den kemiska produkten, biotekniska organismen eller varan vid testköpet, om det inte finns särskilda skäl mot det.*

Paragrafen reglerar tillsynsmyndigheternas möjlighet att köpa kemiska produkter, biotekniska organismer eller varor under dold identitet (testköp). Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

Enligt *tredje stycket*, som är nytt, får tillsynsmyndigheten besluta att näringsidkaren ska ersätta myndigheten för vad som har betalats vid testköpet för den kemiska produkten, biotekniska organismen eller varan om inte särskilda skäl talar emot det.

Särskilda skäl som talar emot att näringsidkaren ska ersätta myndigheten för dess kostnader för inköp kan vara att provet avser en särskilt dyr vara eller att myndigheten har köpt in fler prover än vad som är normalt.

Paragrafen finns med i uppräknningen av bestämmelser i kapitlet som är tillämpliga vid kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning samt vid kontroll eller annan offentlig verksamhet enligt EU:s kontrollförordning. Ersättning för testköp kan därför komma i fråga även för sådana köp som gjorts som ett led i kontroll enligt EU:s kontrollförordningar.

**31 §** Vid sådan kontroll eller annan offentlig verksamhet som avses i 30 § ska det som anges i 3, 3 a, 4 a, 6 och 8 §§ om tillsyn, tillsynsvägledning och tillsynsmyndigheter gälla i fråga om kontroll, annan offentlig verksamhet och kontrollmyndigheter enligt de EU-förordningar som anges i 30 §. Detta gäller dock inte om *något* annat följer av förordningarna.

I paragrafen regleras vilka bestämmelser om tillsyn i kapitlet som ska gälla även i fråga om kontroll enligt EU:s marknadskontrollförordning och i fråga om kontroll eller annan offentlig verksamhet enligt EU:s kontrollförordning. Övervägandena finns i avsnitt 4.5 och 6.

Ändringarna innebär att 4 § inte längre ska gälla vid kontroll enligt EU:s kontrollförordningar.

Vidare innebär ändringarna att 4 a § ska gälla även vid kontroll enligt EU:s kontrollförordningar. Regeringen kan alltså meddela föreskrifter om hur kommunen ska planera, genomföra och utvärdera kontroll enligt EU:s kontrollförordningar.

Som framgår av andra meningen ska EU:s kontrollförfordningar tillämpas i första hand. Om bestämmelser meddelade med stöd av 4 a § i en viss situation skulle strida mot en bestämmelse i förfordningarna ska de senare tillämpas i första hand, i enlighet med principen om EU-rättens företräde.

**32 §** Vid sådan kontroll eller annan offentlig verksamhet som avses i 30 § ska det som anges

1. i 9 § gälla förelägganden och förbud som behövs för att de EU-förfordningar som anges i 30 § ska följas,

2. i 14, 14 a, 17, 18 och 26 §§ gälla beslut som kontrollmyndigheterna meddelar enligt förfordningarna,

3. i 21 § gälla de uppgifter och handlingar som behövs för kontrollen,

4. i 22 a–22 c §§ gälla för *prover som behövs för kontrollen*, och

5. i 28 § gälla testköp som kontrollmyndigheterna gör.

Första stycket gäller inte om annat följer av förfordningarna.

I paragrafen regleras vilka befogenheter i kapitlet som är tillämpliga vid kontroll enligt EU:s marknadskontrollförfordning och vid kontroll eller annan offentlig verksamhet enligt EU:s kontrollförfordning. Övervägandena finns i avsnitt 7.1 och 7.2.

Ändringen i *första stycket fjärde punkten* innebär att 22 a–22 c §§ ska gälla för de prover som behövs för kontrollen enligt EU:s kontrollförfordningar.

Enligt 22 a § får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om skyldigheten för den som saluför, överlåter eller till eller från Sverige för in eller ut en kemisk produkt, bioteknisk organism eller vara att lämna de prover som behövs för tillsynen. De behöriga myndigheterna kan begära prover med stöd av EU:s kontrollförfordning (artikel 15). I enlighet med principen om EU-rättens företräde ska den regleringen tillämpas före 22 a § (se även andra stycket). Detta innebär att föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndigandet i 22 a § i praktiken blir tillämpliga endast för prover som behövs för kontrollen enligt EU:s marknadskontrollförfordning.

Vidare gäller 22 b § om rätt till ersättning för sådana prover som har lämnats efter begäran om det från en myndighet även de prover som behövs för kontrollen enligt EU:s kontrollförfordningar. Även 22 c §, om myndigheters rätt till ersättning för kostnader vid provtagning och undersökning av prover av kemiska produkter, bio-

tekniska organismer och varor, gäller vid myndigheters kontroll enligt EU:s kontrollförfordningar.

## 27 kap.

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader.

Bestämmelser om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader finns också i 10 kap. 16 §, 25 kap. 8 § samt 26 kap. 22 § andra stycket, 22 c § och 28 §.

I paragrafen finns ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader samt en upplysning om andra bestämmelser om skyldighet att ersätta en myndighets kostnader.

Ändringarna i *andra stycket* innebär att hänvisningen till 22 b § 2 ändras till 22 c § och att 28 § läggs till. Det är en följd av ändringarna i 22 b § och de nya 22 c § och 28 § tredje stycket.